

UNIVERZA V LJUBLJANI

FILOZOFSKA FAKULTETA

ODDELEK ZA PEDAGOGIKO IN ANDRAGOGIKO

DIPLOMSKO DELO

**UGOTAVLJANJE IZOBRAŽEVALNIH POTREB NA PODROČJU
KMETIJSTVA V SLOVENIJI**

LJUBLJANA, 2016

MARTINA KLODIČ

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA

ODDELEK ZA PEDAGOGIKO IN ANDRAGOGIKO

DIPLOMSKO DELO

**UGOTAVLJANJE IZOBRAŽEVALNIH POTREB NA PODROČJU
KMETIJSTVA V SLOVENIJI**

Študijski program:

Andragogika - E

Mentorica:izr. prof. dr. Nives Ličen

MARTINA KLODIČ

LJUBLJANA, 2016

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici prof. dr. Nives Ličen za koristne nasvete, dragocene ideje in napotke, za hitre odzive, prijazno pomoč in spodbude k dokončanju študija.

Za jezikovni pregled besedila se zahvaljujem Andreju Cifru, za prevod pa Andražu Veršniku.

Hvala vsem sodelujočim v raziskavi, da so namenili svoj prosti čas odgovarjanju na zastavljena vprašanja ter nesebično delili mnenje, zgodbe in izkušnje.

Še posebej se želim zahvaliti mami in očetu, ki sta že od otroštva spodbujala mojo radovednost in vedoželjnost, mi omogočila ta študij in ves čas verjela vame.

Srčno se zahvaljujem tudi dragemu Anžetu in hčerki Eviti za ljubečo podporo in motivacijo pri dosegu tega cilja; hvala, da sta me potrpežljivo čakala v trenutkih, ki sem jih namenjala diplomskemu delu.

POVZETEK

Kmetijstvo se srečuje z različnimi izzivi, med drugim z nizko produktivnostjo in konkurenčnostjo, kar je povezano s slabim gospodarskim položajem velikega deleža kmetijskega prebivalstva. Razlogi za to so različni, najpogosteje pa so vzrok temu nizka raven poznavanja področja dela, slaba izobraževalna struktura ter nizka udeležba kmetov tako v formalnih kakor tudi neformalnih izobraževalnih programih. Ta naloga se ukvarja z identifikacijo izobraževalnih potreb slovenskih kmetov, saj prav to predstavlja prvo stopnjo pri načrtovanju izobraževalnih programov. Pri odgovorih na raziskovalna vprašanja smo uporabili kvalitativne raziskovalne pristope. Podatke, pridobljene z intervjuji, smo obdelali po metodi analize besedil in predstavili ugotovitve po posameznih kategorijah. Ugotovitve naloge se nanašajo na mnenja treh različnih skupin vprašanih – kmetov, kmetijskih svetovalcev ter oseb, ki niso udeležene v kmetijstvu. Ugotovitve kažejo, da se analiza potreb po izobraževanju kmetov ne izvaja in da bi se na podlagi ustrezne in poglobljene identifikacije izobraževalnih potreb lahko načrtovala in izvajala bolj zanimiva, atraktivnejša in aktualnejša izobraževanja, ki bi se jih udeleževalo večje število kmetov.

Ključne besede: izobraževalne potrebe, kmetijsko svetovanje in izobraževanje, izobraževalni programi za kmete

ABSTRACT

Identifying educational needs in Slovene agriculture

Agriculture is faced with a multitude of challenges, such as low productivity and competitiveness which consequently attributes to a poor socio-economic status of a large share of the agricultural population. The reasons for this include insufficient knowledge about agricultural work, an inefficient educational structure and low participation rates of farmers in formal and informal training. This thesis will identify educational needs of Slovene farmers. Qualitative research methods were chosen in order to answer the research questions and analyze the data, which was acquired through interviews. The presented findings show, that by identifying educational needs in depth, it would be possible to increase the participation rates of farmers, by offering them more interesting, attractive and pertinent educational programs.

Key words: educational needs, agricultural consulting and education, educational programs for farmers

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	8
2	TEORETSKI VIDIKI	8
2.1	OPREDELITEV IZOBRAŽEVALNIH POTREB	11
2.2	POMEN IDENTIFIKACIJE IZOBRAŽEVALNIH POTREB	13
2.3	CILJNA SKUPINA: KMETJE	17
2.4	AKTERJI NA PODROČJU IZOBRAŽEVANJA V KMETIJSTVU	17
2.5	IDENTIFIKACIJA IZOBRAŽEVALNIH POTREB KOT VEČSTOPENJSKI PROCES	20
2.5.1	Stopnje identifikacije izobraževalnih potreb	21
2.5.2	Načrtovanje procesa identifikacije izobraževalnih potreb	22
2.5.3	Metode za pridobivanje podatkov	23
2.5.3.1	Ankete	23
2.5.3.2	Intervjuji	24
2.5.3.3	Fokusne skupine	25
2.5.3.4	Nominalne skupine	26
2.5.3.5	SWOT analiza	27
2.5.3.6	Delphi	28
2.5.3.7	Pogovorna kavarna (<i>World cafe</i>) in Hitri zmenki (<i>Speed dating</i>)	29
2.5.3.1	Potrjevalno odkrivanje oz vodenje sprememb z afirmativnim pristopom .	31
2.5.4	Analiza in interpretacija pridobljenih podatkov	34
2.5.5	Organizacija aktivnosti, odločitve in implementacija sklepov	35
2.6	EVALVACIJA IN NJEN POMEN PRI IDENTIFIKACIJI IZOBRAŽEVALNIH POTREB	36
3	EMPIRIČNI DEL	38
3.1	OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	38
3.2	NAMEN RAZISKAVE	41
3.3	RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN PREDPOSTAVKE	42
3.4	RAZISKOVALNA METODOLOGIJA	45
3.5	OPIS INŠTRUMENTOV ZA ZBIRANJE PODATKOV	46
3.6	OPIS VZORCA	46
3.7	ZBIRANJE PODATKOV	46
3.8	UREJANJE IN OBDELAVA PODATKOV	48
4	REZULTATI Z RAZPRAVO	48

4.1	KATEGORIJA: STANJE IDENTIFIKACIJE IZOBRAŽEVALNIH POTREB	52
4.2	KATEGORIJA: METODE IDENTIFIKACIJE IZOBRAŽEVALNIH POTREB	65
4.3	KATEGORIJA: MNENJE O DRUGIH AKTERJIH	73
4.4	KATEGORIJA: VPLIVI IDENTIFIKACIJE POTREB	76
5	ZAKLJUČEK.....	82
6	LITERATURA IN VIRI	82

KAZALO SLIK

Slika 1:	Slikovni prikaz izobraževalne potrebe	11
Slika 2:	Interaktivni model za načrtovanje izobraževanih programov	14
Slika 3:	Evalvacija v andragoškem procesu na področju kmetijstva	36

KAZALO TABEL

Tabela 1:	1. Kategorija: Stanje identifikacije izobraževalnih potreb.....	49
Tabela 2:	2. Kategorija: Metode identifikacije izobraževalnih potreb	50
Tabela 3:	3. Kategorija: Mnenje o drugih akterjih	51
Tabela 4:	4. Kategorija: Vplivi identifikacije potreb	51
Tabela 5:	Podkategorija: Izbira izobraževanj.....	53
Tabela 6:	Podkategorija: Poznavanje izobraževalnih potreb	55
Tabela 7:	Podkategorija: Izobraževalne potrebe slovenskih kmetov	57
Tabela 8:	Podkategorija: Pomen identifikacije izobraževalnih potreb	60
Tabela 9:	Podkategorija: Metode identifikacije/izražanja izobraževalnih potreb	63
Tabela 10:	Podkategorija: Pripravljenost spoznavanja metod identifikacije izobraževalnih potreb.....	64
Tabela 11:	Podkategorija: Sodelovalno določanje izobraževalnih potreb.....	66
Tabela 12:	Podkategorija: Homogene skupine	68
Tabela 13:	Podkategorija: Univerzalna metoda.....	70
Tabela 14:	Podkategorija: Vključevanje celotne ciljne skupine	72
Tabela 15:	3. Kategorija: Mnenje o drugih akterjih	74
Tabela 16:	4. Kategorija: Vplivi identifikacije potreb	78

KAZALO PRILOG

Priloga 1:	Vprašalnik.....	90
Priloga 2:	Primer kodirne tabele	93

1 UVOD

Kot glavni problem na področju kmetijstva se pri velikem deležu kmetov izkazuje nizka produktivnost in konkurenčnost, s tem povezan njegov slab gospodarski položaj, družbena izločenost in nizka stopnja samovrednotenja, kar vodi k opuščanju kmetijske panoge in posledično k nižji samooskrbi in gospodarskim težavam v primarnem sektorju. Razloge za to lahko najdemo v neugodni velikostni strukturi posesti, neugodni starostni strukturi, slabi izobrazbeni strukturi nosilcev kmetijskih gospodarstev ter nizki stopnji poznavanja področja dela (Černič Istenič idr. 2012). Prav zadnji razlog pa bi bilo najenostavneje odpraviti tako, da bi se kmetom pripravili ustrezni programi za pridobivanje znanja in poskrbelo za odpravljanje ovir, ki nastajajo med akterji pri procesu izobraževanja v kmetijstvu. S tem pa zagotoviti kakovostno znanje tako za obvladovanje in soočanje s težavami kot za iskanje novih možnosti za razvoj dejavnosti (kmetijstva). Poklic kmeta je namreč vpet v zahteven preplet spreminjajočih se okoljskih, tehnoloških, socialnih in tržno ekonomskih dejavnikov, ki za učinkovito krmarjenje med njimi zahtevajo nenehno izobraževanje.

Za dvig kakovosti znanja so že oblikovani različni izobraževalni programi, vendar ti kljub temu nimajo večjih učinkov na povečanje ravni poznavanja področja dela v kmetijstvu. Eden izmed razlogov za to je v neuskkljenosti med zaznanimi in dejanskimi potrebami pri izobraževanju na področju kmetijstva; kmetje namreč zaznavajo drugačne potrebe po izobraževanju kakor jih zaznavajo snovalci izobraževalnih programov (Klodič 2012). Z analizo potreb po izobraževanju pa se tesno povezuje tudi analiza ovir za udeležbo v izobraževanju, s katero se v nalogi sicer ne bomo posebej ukvarjali, a jo uvodoma zaradi povezanosti s potrebami po izobraževanju le omenimo. V nekem okolju lahko obstaja potreba po znanju, a je hkrati toliko ovir, da ljudje te potrebe ne zaznavajo. Raziskave (Radovan 2001; Rupert idr. 2011) kažejo, da odrasli ljudje doživljajo različne ovire, katere je že Crossova (1981) razdelila v tri skupine, in sicer dispozicijske, institucionalne in situacijske. Situacijske ovire izhajajo iz trenutnega položaja odraslega (kmeta) – družina, zdravje, časovne ovire ipd.; institucionalne ovire so povezane z institucijami, ki izobraževanje pripravljajo, torej s ponudniki izobraževalnih programov (šolnine, urniki, oddaljenost, ponudba programov); dispozicijske ovire pa se povezujejo s posameznikovimi (kmetovimi) psihosocialnimi značilnostmi. Prepoznavanje potreb po izobraževanju se povezuje z vsemi tremi skupinami ovir.

Programi se zaradi slabega poznavanja potreb po izobraževanju na področju kmetijstva ne prilagajajo dejanskim potrebam kmetov, za učinkovito izpeljavo izobraževalnega programa pa predstavljajo pravilno določene potrebe še vedno ključno fazo na poti za doseg cilja. Pri tem pa še vedno prevladujejo v tehnologije in okoljske teme usmerjeni programi, premalo pa je ekonomskih znanj, znanj za povezovanje in združevanje ter premalo programov, ki bi pripomogli k boljši splošni razgledanosti in izboljšanju kakovosti življenja. Slednji se na prvi pogled sicer zdijo nepotrebni, vendar dolgoročno bistveno vplivajo ne le na kakovost bivanja kmeta, ampak tudi na njegov gospodarski položaj in položaj kmetijstva v Sloveniji (Črnič Istenič 2012; Klodič 2012). Ker kmetje vidijo izobraževalne programe kot nepotrebne, se le-teh ne udeležujejo (izjema so tisti, ki obiskujejo izobraževanja zaradi določil, povezanih s subvencioniranjem kmetijske pridelave). Ker izobraževanja niso obiskana, jih je težje ovrednotiti in s pomočjo evalvacije razvijati nove oziroma obstoječe programe prilagoditi tako, da bi bila ponudba programov za kmete ustrežnejša.

Diplomsko delo je razdeljeno na dva dela; v prvem delu smo pregledali nekatere teoretične vidike, ki opredeljujejo različne načine in metode ugotavljanja izobraževalnih potreb. Na empirični ravni pa smo ugotavljali, kako se v Sloveniji na področju kmetijstva določajo izobraževalne potrebe. Ugotavljali smo, ali se za določanje oz. analiziranje potreb pri kmetih uporablja določen model in ali ga pripravljavci in izvajalci izobraževalnih programov uporabljajo. Poleg tega smo ugotavljali tudi, kako različni akterji zaznavajo izobraževalne potrebe in kako bi lahko le-te uskladili.

2 TEORETIČNI VIDIKI

Izobraževalne potrebe so opredeljene kot razlika med dejanskim in želenim stanjem. Identifikacija izobraževalnih potreb pa je definirana kot analitični proces, preko katerega ugotavljamo, kakšna je razlika med dejanskim in želenim stanjem. Ta vključuje zbiranje podatkov, njihovo analizo ter interpretacijo; sodelovanje in pogajanja za ugotavljanje in razumevanje vrzeli v izobraževanju ter določanje prihodnjih akcij za premoščanje vrzeli v sodelovanju z različnimi akterji, vpetimi v izobraževalno situacijo. Ta proces je namenjen trem različnim aktivnostim, in sicer reševanju nastalih problemov, preprečevanju ponovitve preteklih problemov ter iskanju priložnosti za napredek, rast in razvoj. Končni rezultat identifikacije izobraževalnih potreb nudi spodbude in informacije za izboljšanje oziroma razvoj izobraževalnega procesa, kar pomeni razvoj izobraževalnih ciljev, izbiro vsebin in načrtovanje evalvacije, izbiro primernih učiteljev, prostorov, opreme, gradiv in drugih okoliščin, ki vplivajo na izobraževanje. Identifikacija in analiza izobraževalnih potreb je pomembno orodje, preko katerega snovalci izobraževalnih programov dobijo izsledke za pripravo zelenih akcij, ki ne le povečajo raven znanja, ampak vplivajo tudi na karierni napredek in osebno rast udeležencev ter ne nazadnje na širši družbeni razvoj (Sleezer idr. 2014).

2.1 OPREDELITEV IZOBRAŽEVALNIH POTREB

Têrmin in pomen *izobraževalnih potreb* se je pojavil v dvajsetih letih prejšnjega stoletja, ko je na področju izobraževanja v zdravstvu prihajalo do razlik med znanjem, ki so ga udeleženci usvojili po koncu izobraževanja, in znanjem, ki bi ga udeleženci potrebovali za uspešno delo (Queeney 1995). Številni avtorji – Kaufman idr. (1993), Watkins idr. (2012), Sleezer idr. (2014) ter Donovan in Townsend (2015) definirajo *potrebo* kot razliko med sedanjim in želenim stanjem. Želeno stanje pa lahko razumemo na različne načine. Na primer kot zelene rezultate oz. izide, stanja v prihodnosti, spremembe v uspešnosti ipd. (Caffarella in Radcliff-Daffron 2013). *Identifikacija izobraževalnih potreb* pa predstavlja orodje za ugotavljanje problema in izbor primernega načina za njegovo reševanje (Barbazette 2005; Kaufman idr. 1993; Queeney 1995) (Slika 1).

Slika 1: Slikovni prikaz izobraževalne potrebe

Vir: Barbazette 2005; Kaufman idr 1993; Queeney 1995

Queeney (1995) navaja, da je identifikacija izobraževalnih potreb začetni vzgib in sredstvo za sprejemanje odločitev o zasnovi in izvedbi izobraževalni aktivnosti, najpogosteje pa se nanaša na vsebino izobraževalnih programov.

Donovan in Townsend (2015) identifikacijo ali/in¹ analizo izobraževalnih potreb v splošnem predstavljata kot prepoznavanje novih znanj, kompetenc in spretnosti, ki jih ljudje potrebujejo, da zadovoljijo lastne potrebe, potrebe po razvoju organizacije, v kateri delajo, in potrebe skupnosti, v kateri živijo.

Na področju izobraževanja kmetov Ban in Hawkins (1996) govorita o identifikaciji izobraževalnih potreb kot o analizi ciljne skupine. To pojasnjujeta kot potrebe, ki jih zazna ciljna skupina in po drugi strani potrebe po spremembah, ki jih zaznajo kmetijski svetovalci. Analizo ciljne skupine predstavljata kot pomemben del pri določanju izobraževanih vsebin in metod pri izvedbi izobraževalnih programov. Ta analiza naj bi zajemala proučevanje značilnosti ciljne skupine, izražene želje kmetov po izobraževanju in izražena prepričanja svetovalcev o potrebah kmetov. Slednji naj bi poznali lastnosti ciljne skupine, ki zajemajo starost, spol, izobrazbo, socio-ekonomski položaj, prihodke, motiviranost, predznanje. Poleg tega pa naj bi poznali, raziskovali in predvideli spremembe izobraževalnih potreb v času, ki se pojavljajo vzporedno s pojavom inovacij na področju kmetijstva.

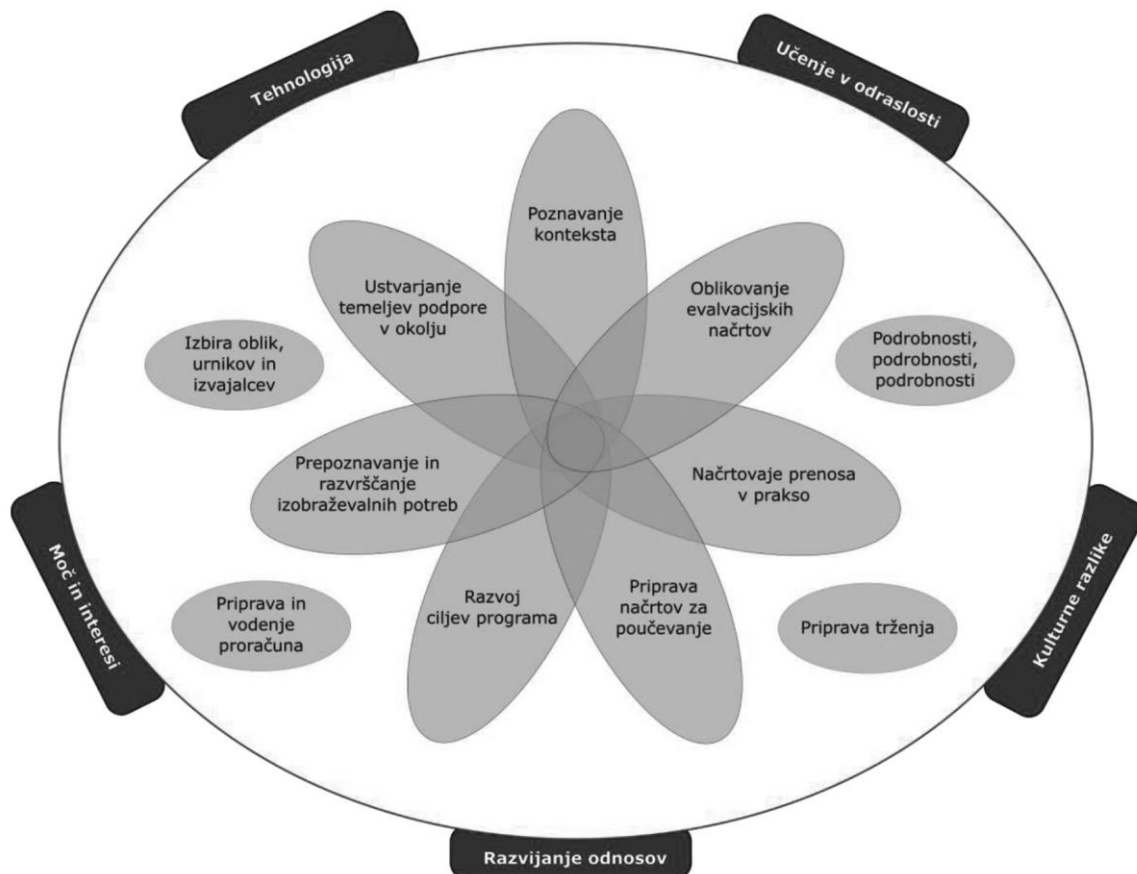
---

¹ V strokovnih besedilih se pojavljata poimenovanji identifikacija ali ugotavljanje in analiza ali proučevanje. Pomensko je identifikacija prva stopnja, nato sledi analiza tega, kar podatki sporočajo. V praksi pa se besedi uporabljata kot sinonima za isti proces.

2.2 POMEN IDENTIFIKACIJE IZOBRAŽEVALNIH POTREB

Prvi je pomen izobraževalnih potreb izpostavil Dewey in s tem preusmeril pozornost pri načrtovanju izobraževanja odraslih iz učitelja na učenca oz udeleženca izobraževanja. Dobro določene izobraževalne potrebe namreč pripomorejo k razvoju in izpeljavi učinkovitih izobraževalnih programov, ki zagotavljajo znanje, spretnosti in vedênje, ki omogoča tako osebnostni kakor tudi karierni razvoj posameznika, organizacije in širše skupnosti (Queeney 1995).

Oblikovanje izobraževalnih programov se običajno začne z ugotavljanjem izobraževalnih potreb. Caffarella in Radcliff-Daffron (2013) sta zapisali, da je ugotavljanje izobraževalnih potreb glavna komponenta pri načrtovanju izobraževanja, ki se odvija po interaktivnem modelu. Zaradi spreminjajočih se okoljskih, političnih in osebnostnih dejavnikov se spreminjajo tudi izobraževalne potrebe posameznikov, podjetij in širše družbe. Če oblikovalec izobraževanja odraslih ne sledi tem spremembam, postaja razkorak med dejanskim in želenim znanjem vse večji, zato je poznavanje izobraževalnih potreb za izpeljavo učinkovitih izobraževalnih programov neizbežno. Za lažje in primerno načrtovanje izobraževalnih programov je te naštete komponente potrebno upoštevati. Slika 2 prikazuje 11 komponent interaktivnega modela načrtovanja izobraževanja, ki je eden izmed najbolj poznanih sodobnih modelov. Model je uporaben kot vodilo pri načrtovanju izobraževalnih programov in načrtovalcu omogoča pregledno in hkrati fleksibilno načrtovanje izobraževalnih programov (Caffarella in Radcliff-Daffron 2013; Ličen 2016).

Slika 2: Interaktivni model za načrtovanje izobraževanih programov

Vir: Caffarella in Radclif Daffron 2013, povzeto po Ličen 2016

Glavna naloga in pomen identifikacije izobraževalnih potreb je opredelitev primernih izobraževalnih programov in vsebin, primerne prostora, termina in kraja izvajanja izobraževalnih programov ter ustreznih gradiv, metod in oblik. Poleg tega lahko preko identifikacije izobraževalnih potreb premostimo nekatere ovire za vstop v izobraževanje.

Tako metode in oblike kot tudi vsebine izobraževanja morajo biti za udeleženca, organizacijo, ki jih financira, in širšo družbo zanimive in koristne v tem smislu, da povečajo tako učinkovitost delovanja kot tudi zadovoljstvo in dobrobit udeleženca; njegovo znanje in spretnosti pa vplivajo na rast in razvoj ter napredek organizacije, v kateri udeleženec dela oz. deluje, in družbe, v kateri udeleženec živi. Ko poznamo izobraževalne potrebe ciljne skupine, je priprava izobraževalnih programov, ki so za kmete zanimivejši in bolj uporabni ter dostopni, enostavnejša, zato lahko pričakujemo tudi večjo udeležbo.

Poleg tega je pomembna naloga identifikacije izobraževalnih potreb tudi premoščanje raznolikega dojetja izobraževalnih potreb med različnimi akterji. V nekaterih primerih lahko identifikacija izobraževalnih potreb pomaga opredeliti in združiti različne potrebe in interese znotraj enega ali serije izobraževalnih aktivnosti. Identifikacija izobraževalnih potreb lahko pripomore tudi k širitvi informiranosti o poteku izobraževalnega programa in k njegovi promociji. Preko procesa identifikacije izobraževalnih potreb se lahko pri potencialnih udeležencih oziroma organizaciji zbudi zanimanje, zanos in interes za vključitev v izobraževalni program. Pogosto se zgodi, da potencialni udeleženci v tem procesu spoznajo primanjkljaj znanja, kar jih spodbudi k temu, da se udeležijo izobraževanja. Identifikacija izobraževalnih potreb je lahko koristna tudi pri pridobivanju finančnih virov za izvedbo načrtovanega izobraževalnega programa, poleg tega lahko vzpostavi dobre vezi med organizacijami in akterji ter pripomore h krepitvi njihove povezanosti (Dean 2002; Queeney 1995; Sleezer idr. 2014; Watkins idr. 2012).

Izobraževalne potrebe so tesno povezane z motivacijo. Potrebno je poudariti, da meje med potrebo in motivacijo niso jasno določene; potreba namreč predstavlja stanje, ki oblikuje priložnosti za vedênje, medtem ko motivacija predstavlja navidezno silo, ki udeleženca vodi do zadovoljitve potreb (Wlodkovski 2008). Klowles (1980) pravi, da so osnovne človekove potrebe tiste, ki vplivajo na motivacijo pri učenju, medtem ko izobraževalne potrebe predstavljajo razliko med sedanjo ravno znanja in kompetenc ter med potrebnim znanjem in kompetencami za učinkovito opravljanje nekega dela. Tako izobraževanje predstavlja pot za zmanjšanje razlik med dejanskim in zaželenim znanjem, spretnostmi in kompetencami. Queeney (1995) navaja, da so izobraževalne potrebe sestavljene iz več segmentov – potreb, želja in zahtev udeležencev. Želje udeležencev so povezane z njihovimi interesi, kar vpliva na njihovo motivacijo, vendar želje ne odražajo razkoraka med želenim in dejanskim znanjem. Preko želja lahko ugotovljamo, kaj je tisto, kar udeležence spodbudi k vstopu v izobraževanje, na primer zanimiva in aktualna vsebina, atraktivne metode in zaupanja vreden učitelj. To so motivacijski dejavniki, vendar ti sami po sebi še ne pomenijo izobraževalne potrebe v širšem smislu, saj predstavljajo le posameznikovo dojetje potencialnih priložnosti. Zahteve udeležencev se lahko sicer pojavijo vezano na točno določen problem, vendar tudi te same po sebi ne morejo predstavljati izobraževalnih potreb v širšem smislu.

Za to, da identifikacija izobraževalnih potreb resnično zagotovi uspeh pri izobraževanju, mora biti natančna, izvedena s primerno metodo in mora zajemati čim več informacij. V naslednjih poglavjih bomo natančneje predstavili ciljno skupino in ostale akterje, ki sooblikujejo skupnost, v kateri ta živi in deluje (Barbazette 2005).

2.3 CILJNA SKUPINA: KMETJE

Poznavanje ciljne skupine je pri identifikaciji izobraževalnih potreb nujna. Pri tem je potrebno poznavanje starosti, spola, izobrazbe, socio-ekonomskega položaja, motiviranosti in preteklih izkušenj z izobraževanjem. Slednje imajo zelo velik vpliv na nadaljnje izobraževanje; ker imajo kmetje pogosto slabe izkušnje s preteklim izobraževanjem, je potrebno to težavo reševati s takšnimi izobraževalnimi pristopi in programi, ki ne spominjajo na njihovo preteklo izobraževanje in niso šolsko organizirani. Poleg tega pa je potrebno poznati morebitne ovire pri vstopu v izobraževanje, količino predznanja, novosti in inovacije na področju kmetijstva, trende in predvideti ter glede na to izobraževalne aktivnosti temu tudi prilagoditi (Caffarella in Radcliff-Daffron 2013; Queeney 1995).

Posebnost naše ciljne skupine, torej kmetov, je ta, da so v prej naštetih lastnostih zelo heterogeni. Poleg tega se razlikujejo še po načinu kmetijske pridelave, glavnih pridelovalnih kulturah, prihodkih iz naslova kmetijstva, velikosti kmetije, kraja in nadmorske višine kmetije, pedo-klimatskih razmerah ipd. Tako heterogena populacija predstavlja tudi izjemno veliko raznolikost v smislu izobraževalnih potreb, zato vidimo možno rešitev v združevanju te ciljne populacije v manjše in bolj homogene skupine. Poleg tega menimo, da bi bilo smiselno razmisliti tudi o pripravi več različnih izobraževalnih programov za manjše, bolj homogene skupine. K temu lahko pripomore tudi t. i. kolaborativno oz. sodelovalno delo v smislu identifikacije izobraževalnih potreb in načrtovanja izobraževanja, o katerem bomo več Pomembno dejstvo pri poznavanju ciljne skupine so tudi hitre okoljske, družbene, socialne in zakonodajne spremembe ter hiter razvoj inovacij na področju kmetijstva, zato se izobraževalne spremembe pri tej ciljni skupini hitro spreminjajo (Klerkx in Jansen 2010; Klodič 2012). Tu vidimo rešitve v hitrem prilagajanju in fleksibilnosti pri načrtovanju in izpeljavi izobraževalnih programov ter v sproti evalvaciji, o čemer bomo več govorili v naslednjih poglavjih.

Ko govorimo o izobraževanju na področju kmetijstva, se srečujemo tudi z velikim številom akterjev, ki delujejo na področju izmenjave znanja v kmetijstvu, katerih krajši pregled sledi v naslednjem poglavju. Pojav novih akterjev je povezan s preobremenjenostjo kmetijskih svetovalcev zaradi dodatnega dela, povezanega z izvajanjem kmetijske politike. Ker so

kmetijski svetovalci preobremenjeni z izvajanjem drugih nalog, jim primanjkuje časa za učinkovito izvedbo svetovalnih storitev, zato se pojavljajo še drugi akterji, ki s svojimi dejavnostmi zapolnjujejo vrzeli, ki nastajajo pri delu kmetijske svetovalne službe (Černič Istenič idr. 2012; Klerkx idr. 2012).

2.4 AKTERJI NA PODROČJU IZOBRAŽEVANJA V KMETIJSTVU

Pri izobraževanju na področju kmetijstva sodeluje veliko različnih akterjev. Načrtovalec izobraževanja mora pri oblikovanju izobraževanja upoštevati preplet posameznih izobraževalnih potreb, izobraževalnih potreb organizacije in ne nazadnje tudi potreb širše skupnosti. Ko govorimo o akterjih na področju izobraževanja v kmetijstvu, je torej pomembno razumevanje in upoštevanje izobraževalnih potreb kmeta in organizacij, ki so lahko tako kmetje, nevladne organizacije, tudi izobraževalci in oblikovalci politik, kakor tudi širša skupnost, ki predstavlja podeželsko prebivalstvo, ki se s kmetijstvom neposredno ne ukvarja (Caffarella in Radcliff-Daffron 2013).

Izobraževalci na področju kmetijstva (ponudniki izobraževalnih programov) so v formalnem smislu srednje, višje in visoke šole ter fakultete za kmetijstvo in organizacije, ki se ukvarjajo s pridobivanjem nacionalne poklicne kvalifikacije. Neformalno izobraževanje pa pokrivajo zavodi, organizacije in podjetja, nevladne organizacije, društva in združenja, ki se ukvarjajo z bolj ciljnim področji in v katerih se izmenjuje bolj specifično znanje. Sem lahko uvrščamo tudi trgovce in trgovine, ki s svojimi tržnimi prijemi učijo kmete o svojih produktih in jim s tem omogočajo pridobivanje informacij o inovacijah, ki se pojavljajo na trgu. Glavno vlogo pri neformalnem izobraževanju pa nosi kmetijska svetovalna služba. Ta po pisanju Bana in Hawkingsa (1996) predstavlja glavni vezni člen med znanostjo in prakso; njena glavna naloga je spodbujanje kmetov k učenju ter pridobivanju znanja in spretnosti za sprejemanje dobrih operativnih in strateških odločitev; s posredovanjem znanja in permanentnim samoizobraževanjem lahko pripomorejo k številčnejšemu vključevanju kmetov v izobraževanje in izpeljavi izobraževalnih programov, ki bi kmetu služili pri osebnotnem in gospodarskem razvoju in rasti.

2.5 IDENTIFIKACIJA IZOBRAŽEVALNIH POTREB KOT VEČSTOPENJSKI PROCES

Za identifikacijo izobraževalnih potreb najdemo v literaturi več izrazov, in sicer: analiza izobraževalnih potreb, raziskovanje izobraževalnih potreb, ugotavljanje izobraževalnih potreb, proučevanje izobraževalnih potreb ter ocenjevanje ali evalviranje izobraževalnih potreb. Ker se v kmetijstvu najpogosteje uporablja izraz identifikacija, bomo v nadaljevanju uporabljali ta izraz. Identifikacijo izobraževalnih potreb pri izobraževanju odraslih se pogosto enači s povpraševanjem določene skupine ljudi po določenem znanju (Sleezer 2014). Za povpraševanje lahko uporabimo različne metode, npr. anketo ali krajši intervju (Watkins idr. 2012), vendar to ni dovolj. Ankete in intervjuji namreč predstavljajo le orodje, s katerim pridobimo podatke, ki služijo pri identifikaciji izobraževalnih potreb. Tako pridobimo podatke le o tem, kaj ljudje predpostavljajo, da potrebujejo, kar pa morebiti ne predstavlja dejanskih potreb, ki bi zapolnile vrzeli med trenutnim in želenim stanjem (Watkins idr. 2012). Prav tako povpraševanje skupine radovednih ljudi oz. skupine ljudi, ki zaznajo določen problem in ga želijo z izobraževanjem rešiti, ni dovolj. Do podobnih ugotovitev je prišel tudi Queeney (1995), ki je raziskoval, kako udeleženci razumejo lastne potrebe po izobraževanju in katera znanja so potrebna za to, da postanejo pri svojem delu bolj uspešni. Udeležence izobraževanja so v raziskavi prosili, naj navedejo vsebine, za katere menijo, da so pomembne in potrebne za njihovo nadaljnje izobraževanje; nato so jih izpostavili natančni identifikaciji izobraževalnih potreb, ki je posnemala okolje, v katerem so udeleženci delali, da bi lahko objektivno dokumentirali njihove prednosti in šibke točke. Primerjava rezultatov je pokazala neskladje med tem, kar so izpostavili udeleženci, in med zaznanimi potrebami preko natančne identifikacije potreb. Udeleženci so namreč navajali, da potrebujejo nova znanja, vezana na njihovo delo, ki ga opravljajo le občasno, medtem ko je natančna ocena njihovih izobraževalnih potreb pokazala, da potrebujejo več znanja, ki so vezana na delo, ki ga redno opravljajo. Te ugotovitve so za pripravo analize izobraževalnih potreb zelo pomembne, saj sporočajo, da ne moremo izhajati zgolj iz eksplicitno izraženih (ubesedenih) izobraževalnih potreb kot jih sporočijo potencialni udeleženci izobraževalnega programa, ampak potrebujemo tudi opazovanje prakse in primerjave.

2.5.1 Stopnje identifikacije izobraževalnih potreb

Identifikacija (ali raziskovanje) izobraževalnih potreb je večstopenjski proces, o čemer govori več avtorjev (npr. Caffarella in Radcliff-Daffron 2013; Dean 2002; Ličen 2006). Prva stopnja poteka še preden se začne načrtovanje izobraževalnega programa, in sicer tako, da se razišče ekonomske, naravne, kulturne in socialne okoliščine ciljne skupine ter vizijo in cilje organizacije, v kateri ciljna skupina dela. Temu sledi razvoj ciljev, ugotavljanje in določanje vsebin, ki jih ciljna skupina potrebuje, ter opredeljevanje predznanja, ki je potrebno za vstop v izobraževanje potencialnih udeležencev. Zadnja stopnja pa poteka med samim izobraževanjem tako, da se določa izobraževalne potrebe (sedaj že znanih in aktivnih udeležencev programa) ter spreminja in prilagaja vsebine in metode izobraževanja. Izobraževalne potrebe namreč, po mnenju Deana (2002), niso statične in se lahko med samim izobraževanjem spreminjajo oz. se pride do ugotovitev, ki jih pred potekom izobraževanja ni bilo mogoče predvideti, zato je potrebno le-te med samim izobraževanjem prilagoditi.

Identifikacija izobraževalnih potreb zajema vsaj naslednje štiri korake: načrtovanje procesa raziskovanje izobraževalnih potreb; pridobivanje podatkov o udeležencih (njihovih lastnosti in značilnosti) in okolju, v katerem delajo oz. živijo; organizacijo aktivnosti in implementacijo smernic ter sprotno prilagajanje izobraževalnih potreb med samim izobraževalnim programom (Dean 2002; Morrison idr. 2001; Queeney 1995; Watkins idr. 2012).

Queeney (1995) pri tem opozarja, da mora biti, ne glede na to, ali identificiramo enostavne ali bolj zapletene izobraževalne potrebe, proces identifikacije brežhibno izveden v vseh štirih segmentih, sicer lahko pridobimo napačne in neustrezne podatke, ki jih neprimerno implementiramo v izobraževalni program, kar pa lahko prinese še hujše posledice kot pomanjkanje kakršnihkoli podatkov. Pa vendar sama identifikacija izobraževalnih potreb ni nujno zapleten in drag postopek; pomembno je, da izberemo način identifikacije izobraževalnih potreb, ki je najbolj primeren za problem ciljne skupine, in cilje nastajajočega izobraževanja. Zato bomo v naslednjem poglavju natančneje opisali stopnje identifikacije izobraževalnih potreb in aktivnosti, ki so za vsako stopnjo potrebne.

2.5.2 Načrtovanje procesa identifikacije izobraževalnih potreb

Načrtovanje procesa identifikacije izobraževalnih potreb se začne s premislekom, katero je tisto želeno stanje, ki se razlikuje od trenutnega (Caffarella in Radcliff-Daffron 2013). Zato je najprej potrebno poznavanje trenutnega znanja ciljne skupine; to je t. i. predznanje oz. znanje, ki ga ciljna skupina ima in ga je v preteklosti že pridobila. Tu imamo v mislih predvsem informacije, spretnosti in kompetence, ki so jih udeleženci predhodno pridobili bodisi tekom formalnega izobraževanja bodisi neformalnega izobraževanja. Nato lahko šele razločimo med trenutnim in želenim stanjem, zato je ugotavljanje predznanja v tej stopnji identifikacije izobraževalnih potreb ključnega pomena (Queeney 1995).

V tej fazi je potrebno izbrati ciljno skupino in druge akterje, ki bodo sodelovali pri identifikaciji izobraževalnih potreb. Za predstavnike vseh skupin je potrebno pripraviti primeren prostor za sestajanja; ko se določi načrt dela, sledi načrt komunikacijskih strategij, določanje nalog in zadolžitev, premislek o želenih rezultatih itd. V tako oblikovani skupini, ki bo izvajala identifikacijo izobraževalnih potreb, sledi določanje področja in obsega želenega stanja. Pri tem je pomembno, da sodelujejo vsi ali vsaj večina akterjev s področja, ki ga izberemo. Na koncu pa se je potrebno odločiti, katera metoda pridobivanja podatkov je najprimernejša. Opis najbolj pogostih metod sledi v naslednjem poglavju (Caffarella in Radcliff-Daffron 2013; Kaufman in Guerra-Lopez 2013; Queeney 1995).

2.5.3 Metode za pridobivanje podatkov

Analiza izobraževalnih potreb ima značilnosti raziskovalnega procesa, zato uporabljamo za zbiranje podatkov različne metode ali načine, ki se razlikujejo glede na kvalitativne in kvantitativne pristope (podrobnosti o značilnostih posameznih metod za zbiranje podatkov najdemo tudi v priročnikih za družboslovno raziskovanje). Osredotočili se bomo torej na najbolj pogoste in osvetlili tudi nekaj novejših oz. alternativnejših metod. Sam izbor metode pa na tej stopnji ni dovolj; določiti je potrebno, kdo bo sodeloval pri pridobivanju podatkov; v primeru kvantitativne analize se določi še velikost vzorca in načine vzorčenja v primeru, da ne bo šlo za analizo osnovne množice. Poleg tega je potrebno načrtovati samo izvedbo pridobivanja podatkov (kako, kdaj in kje pristopiti do vzorca; koliko časa in denarja bomo za to potrebovali) in okvirno temo oz. vprašanja (Caffarella in Radcliff-Daffron 2013; Morrison 2001).

Poleg spodaj naštetih metod za zbiranje podatkov pri identifikaciji izobraževalnih potreb viri omenjajo še: pregled dokumentov, opazovanje, metode z gledovanja, opazovanje z udeležbo (etnografske metode) ipd.

2.5.3.1 Ankete

Anketiranje je zelo pogost način za pridobivanje podatkov, ki so uporabni pri identifikaciji izobraževalnih potreb; gre za različno dolge vprašalnike z zaprtimi, pol odprtimi oziroma odprtimi tipi vprašanj. Anketni vprašalniki omogočajo pridobivanje podatkov, ki pripomorejo k natančni oceni izobraževalnih potreb, saj lahko zajamejo velik vzorec, celo celotno osnovno množico anketiranja, k čemur običajno pripomore tudi anonimnost anket (Barbazette 2005).

Postopek anketiranja poteka tako, da se na začetku pripravi izbor vprašanj. Pri oblikovanju vprašanj naj se sledi pridobivanju odgovorov na vprašanja, ki so bila izpostavljena v prejšnji fazi; ta so lahko zelo ciljna in specifična, vendar je pri tem potrebno paziti tudi na občutljivejše teme. Pri tem naj se upošteva ustrezna priporočila pri izvajanju anket: dolžina anketnega vprašalnika, primernost vprašanj, odločitev za vprašanja odrtega oz. zaprtega tipa ipd. Ustreznost in razumljivost vprašanj ter podanih odgovorov se preverja s t. i. pilotno

raziskavo. Nato je potrebno, skladno s priporočili in povratnimi informacijami, pridobljenimi s pilotno raziskavo, popraviti vprašalnik in morebiti nabor odgovorov (kjer je možen eden ali več odgovorov). Vprašalnik mora vsebovati navodila za izpolnjevanje in uvodni nagovor. Sledi izbor vzorca, ki naj bo čim bolj reprezentativen. Nato se ankete posreduje po pošti oz. preko spleta. Samo anketiranje se zaključi z vnosom podatkov v bazo podatkov, kjer nastopi naslednja faza – analiza podatkov² (Caffarella in Radcliff-Daffron 2013; Sleezer 2014).

Taka metoda je uporabna, kadar želimo pridobiti podatke od čim širše skupine ljudi, saj je pridobivanje podatkov hitro in poceni, analiza pa, z izjemo zahtevnih statističnih obdelav, enostavna, še posebej takrat, kadar imamo pri reševanju že ponujene možne odgovore, ki pa po drugi strani lahko vplivajo na izgubljanje informacij. Prednost te metode je tudi v velikem številu anketirancev, kar omogoča pridobitev kakovostnih podatkov, slabost pa v neodzivnosti anketirancev in kljub anonimnosti možnost odločanja za t. i. družbeno zaželene odgovore (Barbazette 2005; Sleezer 2014).

2.5.3.2 Intervjuji

Intervjuji so namenjeni pridobivanju podatkov s pogovorom med najmanj dvema osebama. Potekajo lahko v živo oz. preko telefona, video konference ipd. Ta način pridobivanja podatkov je tudi relativno poceni. Preko intervjujev lahko pridobimo poglobljene in specifične informacije, mnenja in vrednote. Izkušen izvajalec intervjujev lahko spodbudi intervjuvanca k razmisleku, sproti odpravi nejasnosti vprašanj, pridobi hitro in natančno povratno informacijo, opazuje neverbalne signale in reakcije intervjuvanca; pa vendar lahko v določenem času opravi le omejeno število intervjujev, saj je postopek relativno dolgotrajen. Prav tako je analiza tako pridobljenih podatkov zahtevna. Slabost intervjujev je tudi v tem, da lahko neizkušen izvajalec intervjujev hitro izgubi rdečo nit pogovora in skupaj z intervjuvancem zaide v pogovore, ki niso neposredno povezani z vprašanji; obstaja pa tudi možnost, da zaradi snemanja intervjuja odgovorov ne pridobimo (Caffarella in Radcliff-Daffron 2013; Sleezer 2014; Watkins idr. 2012).

---

² Pri opisovanju metod za zbiranje podatkov se bomo sklicevali predvsem na avtorje in avtorice, ki raziskujejo analizo izobraževalnih potreb in načrtovanje programov za odrasle. Podrobneje pa so instrumenti za zbiranje podatkov opisani na področju raziskovalnih metod.

Intervjuji se izvajajo tako, da se po določitvi teme izbere še intervjuvance. Sledi določanje okvirnih vprašanj in časa, ki je potreben za izvedbo intervjujev. Pomembno je, da izvajalec intervjujev opravi intervjuje pripravljen, kar pomeni, da ima vnaprej pripravljena vprašanja in hitro ter fleksibilno postavlja podvprašanja, kadar je to potrebno. S tem usmerja pogovor in skrbi, da je ta aktiven in produktiven; tako sta spraševalec in vprašani tudi bolj sproščena, kar je nujno za pridobivanje točnih podatkov. Te se nato zapiše (če je intervju posnet, pa transkribira), kodira in interpretira (Barbazette 2005; Sleezer 2014; Queeney 1995).

Ta metoda je uporabna, kadar želimo pridobiti specifične in poglobljene podatke, kadar želimo vzpostaviti stik med izvajalcem intervjuja in intervjuvancem, kadar anonimnost nima velikega pomena in kadar nas zanima tudi neverbalna komunikacija, način govora in reakcije intervjuvanca. Ni pa primerna, kadar je potrebno intervjuvati veliko število ljudi, razen če se odločimo za t. i. vzorčenje intervjuvancev (Sleezer 2014).

2.5.3.3 Fokusne skupine

Fokusna skupina je skupinska metoda pridobivanja podatkov, ki je osredotočena na strateško oceno potreb in se osredotoča na percepcijo različnih akterjev, ki delujejo na nekem področju. Poteka v skupini ljudi, katere združujejo neke skupne lastnosti, značilnosti ali interesi, in združuje pet do osem oseb. Glavna prednost te metode je, da povezuje različne akterje in spodbuja dialog in konsenz med njimi. Omogoča pridobivanje poglobljenih mnenj in novih idej, ki se rodijo v dialogu med sodelujočimi. Poleg tega je ta metoda relativno poceni, vendar zahteva usposobljene moderatorje in je logistično zahtevna. Zaradi odsotnosti anonimnosti pa z njeno uporabo težko pridobimo podrobne in osebne podatke; pogosti so tudi družbeno zaželeni odgovori (Klemenčič in Hlebec 2007; Morgan 1997; Rajar in Možina 2012; Queeney 1995; Watkins idr. 2012).

Fokusna skupina je zahtevnejša metoda pridobivanja podatkov, ki vključuje več dejavnosti za pripravo. Najprej se izbere udeležence in se z vsakim akterjem posebej opravi intervju. Nato je podatke, pridobljene z intervjuji, potrebno primerno analizirati in rezultate interpretirati. Moderator nato seznani skupino z rezultati in s časom, ki ga imajo ti na voljo. Drug način izvedbe fokusne skupine je t. i. skupinski intervju, ki poteka tako, da vsi sodelujoči

odgovarjajo na ista vprašanja. V obeh primerih je naloga moderatorja, da si prizadeva uravnotežiti razpravo, spodbujati sodelovanje, pri tem pa zapisuje odzive in ugotovitve, skrbi za sproščeno vzdušje in demokratičen odnos ipd. Fokusna skupina se zaključi z dvema korakoma – analizo rezultatov in pripravo poročila (Klemenčič in Hlebec 2007; Morgan 1997; Sleezer 2014).

Ta metoda je uporabna predvsem v primerih, ko je usklajevanje mnenj nujno, saj so akterji zelo heterogeni, nepovezani in med njimi ne poteka dovolj dober dialog; uporabna je za pridobivanje poglobljenih in usklajenih mnenj (Morgan 1997; Sleezer 2014). Poleg fokusnih skupin se v raziskovanju izobraževalnih potreb uporablja tudi metoda nominalnih skupin, katere prednost je lažje pridobivanje in obdelava podatkov, poleg tega pa zagotavlja tudi anonimnost sogovornikov, ki imajo enake možnosti za odgovarjanje, in je časovno omejena.

2.5.3.4 Nominalne skupine

Metoda nominalnih skupin ali nominalna skupinska tehnika se uporablja pri določanju prednostnih nalog pri identifikaciji izobraževalnih potreb. Nominalna skupina združuje pet do deset članov, ki morajo biti dobro pripravljene in seznanjeni z obravnavano temo. Ti odgovarjajo na eno ali dve široki vprašanji na vnaprej pripravljeno temo. Prednost te metode je v tem, da se pridobijo anonimni odgovori, in v tem, da imajo vsi enake priložnosti za podajanje mnenj, kar prepreči uveljavljanje mnenj dominantnejših in glasnejših članov skupine. Ta metoda je primerna ne le zaradi same identifikacije izobraževalnih potreb, ampak tudi zato, ker so člani nominalne skupine običajno tudi udeleženci izobraževalnega programa in zaradi možnosti sooblikovanja čutijo večjo pripadnost. Slaba stran te metode pa je pridobivanje subjektivnih podatkov, zato je potrebno zagotoviti reprezentativnost skupine; ta mora biti v različnih pogledih (izobrazba, izkušnje, predznanje, interesi, starost ipd.) čim bolj podobna osnovni množici. Zato ta metoda zahteva veliko časa, predpriprav in usposobljene udeležence ter moderatorje. (Queeney 1995; Watkins idr. 2012).

Metoda poteka tako, da moderator skupini postavi vprašanje na vnaprej določeno temo, člani skupine pa pisno in anonimno odgovorijo na vprašanje (običajno so pri tem časovno omejeni). Trajanje se sicer določi glede na kompleksnost vprašanja, vendar je običajno 15

minut dovolj. Pri tem je pomembno, da udeleženci odgovarjajo samostojno, zato mora moderator poskrbeti, da ne prihaja do interakcije med udeleženci med samim odgovarjanjem na vprašanje. Nato moderator zbere in uredi odgovore, ki jih nato pred skupino tudi predstavi. Če je to potrebno, moderator lahko spodbudi posameznega avtorja odgovora, da ga ta obširneje predstavi skupini in pojasni. Člani skupine potem z glasovanjem razvrstijo odgovore v razrede glede na pomembnost (Queeney 1995).

Sledi primer nominalne skupine na področju kmetijstva.

Vodja združenja kmetov povabi kmetijske svetovalce in ti skupaj določijo, katere izobraževalne aktivnosti kmetje potrebujejo v naslednjem letu. Proces je sestavljen iz 6 korakov: 1. Najprej je potrebno opredeliti vprašanja, na katera želijo udeleženci prejeti odgovore, na primer: Katere aktivnosti naj v naslednjem letu izvaja kmetijska svetovalna služba? Katera znanja boste potrebovali v naslednjem letu? 2. Sledi generiranje idej. Udeleženci na različne načine podajajo ideje; najpogosteje s t. i. možgansko nevihto. 3. Sledi predstavitev idej. 4. Pojasnjevanje idej. 5. Izvede se faza ocenjevanja prednostnih nalog, kjer morajo udeleženci izbrati najbolj pomembne ideje s seznama in jih razvrstiti po prednostnem vrstnem redu. 6. Razprava, kjer se lahko podajo dodatna pojasnila, mnenja, sporazumi ipd. (McCaslin in Tibeziinda 1997).

2.5.3.5 SWOT analiza

SWOT analiza je strateško analitična metoda samoocenjevanja in poglobljenega razmisleka, ki vključuje pregled in opredelitev prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in groženj, ki vplivajo na oblikovanje, razvoj, izvajanje in vrednotenje izobraževalnega programa. Prednost te metode je v tem, da gre za vsestransko uporaben pripomoček za sprejemanje operativnih in strateških odločitev. S pomočjo SWOT analize lahko hitro in enostavno določimo, katere izobraževalne potrebe je potrebno prednostno obravnavati in katere so manj nujne. S tem na enostaven in poceni način dobimo poglobljeno informacijo o našem področju. Običajno jo izvaja manjša skupina posameznikov, zato je zelo subjektivna. V primeru, ko vanjo vključimo večje število ljudi, pa lahko dobimo tudi nasprotujoče si odgovore; na primer polovica sodelujočih bo odgovorila, da je cena izobraževalnega programa slabost (W), zaradi katere se kmetje ne želijo udeležiti izobraževalnega programa, spet drugi pa bodo ceno uvrstili med

prednosti (S) in navedli, da jih visoka cena motivira, da izobraževalni program redno obiskujejo in zato tudi veliko naučijo (Barbazette 2005; Watkins idr. 2012).

Običajno se SWOT analiza prične tako, da določimo neko področje, ki ga bomo ocenjevali. Nato posameznik, organizacija, skupina ljudi ipd. s pomočjo t. i. možganske nevihte nizajo svoje ideje, ki jih nato uvrstijo med štiri kategorije – prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti. Med prednosti (S-strengths) se uvršča dobre pretekle in pričakovane dosežke, prakse, stanje, ki si ga z izobraževanjem želimo doseči na ravni posameznika oz. udeleženca; med slabosti (W-weaknesses) se uvršča tiste šibke pretekle in pričakovane aktivnosti in pojave posameznika oz. udeleženca, ki so v preteklosti vplivali na opuščanje izobraževanja oz. tiste, ki bi utegnili v prihodnosti odvrniti udeležence od izobraževanja; med priložnosti (O-opportunities) se uvrščajo zunanji dejavniki, razlogi in spodbude, ki bi lahko prispevali k napredku programa; med nevarnosti (T-threats) sodijo zunanji dejavniki ali ovire, ki bi lahko preprečili ali onemogočili doseganje zastavljenih ciljev. Nato se te dejavnike razvrsti po pomembnosti v vsaki matriki in preko tega je nato mogoče določiti, kateri dejavniki so nujni za izpeljavo ali odpravljanje in katere naj se obravnava kasneje (Barbazette 2005; Watkins idr. 2012).

Uporaba te metode je pravzaprav vsesplošna za identifikacijo izobraževalnih potreb. Zaradi nizkih stroškov izpeljave se jo priporoča izpeljati vedno in v vsaki skupini. Običajno se jo izvaja tik pred izpeljavo programa, da se modificira še zadnje neuskkljenosti, zelo pogosto pa se to metodo uporablja pri evalvaciji izobraževalnih programov. (Barbazette 2005; Možina in Klemenčič 2012).

2.5.3.6 Delphi

Metoda Delphi je statistična metoda, ki so jo razvili za predvidevanje prihodnih dogodkov na vojaškem področju. Zaradi kombinacije kvalitativnega in kvantitativnega pristopa je postala zelo priljubljena in uporabljana metoda na več področjih, tudi na področju izobraževanja odraslih in pri identifikaciji izobraževalnih potreb. Ta metoda omogoča usklajevanje podatkov in pridobivanje soglasnega mnenja na ta način, da izpostavi podobnosti in razlike med danimi odgovori sodelujočih. Največja prednost te metode pa je ta, da lahko preko nje

sklepamo o rezultatih tudi ko nimamo dovolj razpoložljivih podatkov, hkrati pa omogoča modifikacijo odgovorov posameznika na podlagi skupinskega mnenja in s tem pridobitev soglasnih odgovorov o izobraževalnih potrebah. Slabost Delphija pa je v tem, da običajno dolgo traja, predstavlja visoke stroške in zahteva večje število sodelujočih strokovnjakov; tako oblikovalcev in izvajalcev te metode kakor tudi sodelujočih vprašancev (Queeney 1995; Watkins idr. 2012).

Identifikacija izobraževalnih potreb z metodo Delphi poteka tako, da določitvi področja sledi izbor sodelujočih, ki oblikujejo forum strokovnjakov ali poznavalcev obravnavanega področja; izbor ni naključen, ampak tehtno premišljen. 1. Sodelujoči nato anonimno zapisujejo svoja mnenja na vprašalnike, ki jih nato izpolnjene vrnejo. Običajno se zbiranje mnenj opravlja preko kratkih anket odprtega tipa, lahko pa gre tudi za intervjuje, SWOT analize ali druge oblike zbiranja podatkov oz. kombinacijo več metod (triangulacija metod). Raziskovalci in vodje te metode rezultate pregledajo in obdelajo, nakar se rezultate običajno obdelata s statističnim računanjem mediane in interkvartilnih rangov. Na podlagi rezultatov raziskovalci oblikujejo drugi vprašalnik. 2. Sledi interakcija oz. povzetek rezultatov prvega kroga in vpogled sodelujočih v odgovore drugih, brez da bi bili skupini predstavljeni avtorji posameznega mnenja, s čimer se zmanjša učinek vplivnih posameznikov v skupini. Sledi ponovno izražanje mnenj, ki jih udeleženci običajno prilagodijo glede na rezultate analize. Temu sledi ponovna obdelava podatkov in predstavitev odgovorov drugega kroga. 3. V zadnji fazi lahko nato sodelujoči katerikoli odgovor, ki so ga predhodno podali, tudi popravijo, s čimer pripomorejo h konsenzu. V primeru, da po tretjem krogu rezultati še niso dovolj enotni, se izvede še nadaljnje kroge, ki se ponavljajo, dokler sodelujoči ne dosežejo konsenza (McCaslin in Tibeziinda 1997; Queeney 1995; Watkins idr. 2012).

Ta metoda je uporabna v primerih, ko imamo veliko različnih mnenj in jih morajo uskladiti, saj je rezultat te metode konsenz med različnimi akterji (Queeney 1995).

2.5.3.7 Pogovorna kavarna (*World cafe*) in Hitri zmenki (*Speed dating*)

Pogovorna kavarna in Hitri zmenki sta dve podobni metodi, ki omogočata pridobivanje podatkov o določeni temi za oblikovanje konstruktivnega dialoga in konsenza. Metodi sta

uporabni pri soočanju teorije in prakse in za izmenjavo mnenj, znanja ter predlogov različnih akterjev. Spodbujata inovativno razmišljanje, omogočata živahno razpravo in interakcijo med sodelujočimi, spodbujata mreženje in povezovanje različnih akterjev. S tema metodama je omogočeno spoznanje različnih udeležencev in akterjev. Omogočata predstavitev osnutkov izobraževalnih programov in težita k njihovemu izboljšanju. Prednost metod je, da omogočata enostavno ugotavljanje potreb, hitre povratne informacije in usklajevanje mnenj ter konsenz med akterji. Pridobljene rezultate se lahko hitro in učinkovito implementira v prakso. Pa vendar gre omeniti, da je to subjektivna metoda, ki zahtevata veliko predpriprav in usposobljene moderatorje³ (Brown in Lambert 2013; Watkins idr. 2012).

Pogovorna kavarna se začne s predpripravami, ki vključujejo izbor udeležencev in vsebine. Udeleženci morajo biti skrbno zbrani in zaželeno je, da so čim bolj heterogeni; reprezentativnost pri tem ne igra pomembne vloge. Sledi izvedba Pogovorne kavarne, ki mora potekati v okolju, ki spodbuja sproščeno vzdušje, zato je potrebno za okolje izbrati prijetno kavarno ali čajnico, kjer je glasba tiha in sproščujoča. Da bi bilo okolje čim bolj neformalno, naj bo na vsaki mizi dovolj prigrizkov in napitkov ter pripomočki za pisanje ugotovitev (papirji in različna pisala). Mize naj bodo pripravljene za 4–5 oseb in postavljene tako, da se lahko moderator nemoteno med njimi sprehaja. 1. Pogovorna kavarna se začne tako, da se udeleženci posedejo za mize. Nato se predstavi tema, na katero bo potekala razprava, ter pravila metode, in sicer, da se vsi udeleženci morajo pogovarjati na predstavljeno temo oz. postavljeno vprašanje, na katerega omizje odgovarja. Za to imajo na voljo 15–20 minut časa. Vsako omizje ima vodjo omizja, ki je odgovoren za zapisovanje ugotovitev in za končno poročanje. V tem času člani omizja izmenjujejo mnenja, cilje, predloge in potrebe na določeno temo. Po poteku predvidenega časa vodja omizja ostane za mizo, medtem ko ostali zamenjajo omizje. 2. Drugi krog poteka tako, da vodja omizja predstavi novim članom omizja ugotovitve prejšnje skupine, novi člani pa predstavijo ugotovitve iz prejšnjih omizij. Nato sledi razprava, ki jo vodja omizja zapisuje. Moderatorji skrbijo za to, da pogovori potekajo nemoteno, da se ohranja rdeča nit pogovora, da omizja ne zaidejo v pogovoru ipd. Število krogov je odvisno od določitev organizatorjev oz. skupne

---

³ Moderatorji (*facilitators*) so posebej usposobljeni za vodenje izbranih strategij. Neformalna izobraževanja potekajo v okviru Društva moderatorjev. Na njihovi spletni strani (<http://drustvo-moderatorjev.si/o-moderiranju/primeri-iz-prakse/svetovna-kavarna>) je tudi opis poteka pogovorne kavarne v okviru kongresa, ki ga imenujejo Svetovna kavarna.

odločitve na začetku. 3. Pogovorna kavarna se zaključi tako, da se vsi člani vrnejo v prvotno skupino in predstavijo ugotovitve. Gre za t. i. plenarno srečanje, na katerem vodja omizja predstavi ugotovitve, ki jih moderatorji zabeležijo, in nato pripravijo poročilo s sklepi in predlogi ter predstavijo izobraževalne potrebe, ki so jih člani Pogovorne kavarne izrazili (Brown in Lambert 2013).

Metoda hitrih zmenkov je zelo podobna pogovoru v kavarni. Ta metoda je uporabljena na področju upravljanja s človeškimi viri in jo uporabljajo karierni centri za spoznavanje in povezovanje delodajalcev s študenti, ki se v kratkem pogovoru predstavijo drug drugemu, izmenjajo kontakte in potencialno dogovorijo za sodelovanje. Ko govorimo o hitrih zmenkih za raziskovanje izobraževalnih potreb, pa gre za interakcije v parih, pri čemer se en član omizja preseda, drugi pa ostaja v istem omizju. Razlika je tudi ta, da imajo udeleženci na voljo le 10 minut časa za hitro izmenjavo mnenj. Namen te metode je izmenjava kontaktov in mreženje. Tako se lahko različni akterji povezujejo in spoznavajo potrebe drug drugega. Sledi plenarno srečanje, na katerem se predstavijo ugotovitve; moderator jih zapisuje in posreduje organizatorju izobraževanja, da lahko ugotovljeno vključi v novo nastajajoč izobraževalni program (Watkins 2012).

Za identifikacijo izobraževalnih potreb sta se Pogovorna kavarna in Metoda hitrih zmenkov pojavili šele pred nekaj leti. Doživeli sta hiter vzpon, saj predstavljata zelo dober način za ugotavljanje in usklajevanje izobraževalnih potreb zelo heterogenih skupin ljudi. Poleg tega pripomoreta k usklajevanju izobraževalnih potreb med različnimi akterji in omogočata med njimi učinkovito interakcijo in mreženje (Brown in Lambert 2013; Watkins 2012).

2.5.3.1 Potrjevalno odkrivanje oz vodenje sprememb z afirmativnim pristopom

Pristop potrjevalnega odkrivanja (*appreciative inquiry*) je metoda, ki se je v poznih osemdesetih letih prejšnjega stoletja najprej pojavila v upravljanju podjetij, predvsem na področju upravljanja sprememb, optimizacije procesov in strateškega načrtovanja, ocenjevanja uspešnosti, merjenja klime v podjetju, mentorstva, pa tudi izobraževanja. Bistvo tega pristopa je odkrivanje in spodbujanje pozitivnih potencialov, talentov in znanj pri

posamezniku. Sicer pa lahko iskanje pozitivnih strani poteka na ravni posameznika, skupine ljudi ali širše družbe (Cooperrider, Whitney in Stavors 2008).

Whitney in Trosten-Boom (2010) opisujeta potrjevalno odkrivanje kot štiristopenjski krožni proces (*4D cycle*):

1. korak: Iskanje pozitivnega jedra (*discovery*).
2. korak: Ustvarjalno iskanje možnosti (*dream*).
3. korak: Oblikovanje strategije za realizacijo (*design*).
4. korak: Zaveza k učenju, inoviranju in doseganju rezultatov (*destiny*).

Pet načel t. i. potrjevalnega odkrivanja (Cooperrider, Whitney in Stavors 2008):

1. Konstruktivistično načelo, ki pravi, da smo za našo (socialno) realnost odgovorni sami in jo lahko v primeru nezadovoljstva sami tudi spreminjamo in prilagajamo.
2. Pozitivno načelo pravi, da spodbujanje in podpora pomaga posamezniku ali organizaciji pri uvajanju sprememb in rasti.
3. Načelo predvidevanja priznava, da to, kar vidimo, in v to, kar verjamemo, lahko naredimo in si bomo za to tudi prizadevali.
4. Načelo simultanosti oz. sočasnosti pravi, da je realnost razvijajoča se socialna struktura, ki jo je možno kreirati s prepletom, sočasnim raziskovanjem in uvajanjem sprememb.
5. Pesniško načelo pravi, da pretekle izkušnje in zgodbe iz preteklosti lahko pripomorejo k vrednotenju in zbiranju celovitih informacij in h kreiranju boljše prihodnosti.

V primerjavi z drugimi metodami ocenjevanja potreb metoda potrjevalnega odkrivanja ne ugotavlja le trenutnih vrzeli, ampak sega dlje; omogoča kreativen razmislek in vpogled v želeno stanje. Poleg tega ne daje poudarka samo na definiranju potreb, ampak na načinu, s katerim se le-te ugotavlja. Osredotoča se na pozitivno miselnost, ki omogoča ustvarjalno vzdušje, in vzpostavlja boljše možnosti za uspeh. Kritiki ji očitajo pomanjkanje ali celo zanikanje težav in izzivov, vendar pa metoda potrjevalnega odkrivanja osvetljuje izzive z drugega, konstruktivnega, zornega kota; raziskovalci sogovornikov ne sprašujejo o težavah, ampak o željah in možnostih za izboljšave. Prav zaradi pozitivnega, ustvarjalnega in

skupnostnega pristopa je metoda potrjevalnega odkrivanja lahko zanimiv način za raziskovanje izobraževalnih potreb na področju kmetijstva. Usmerjenost v iskanje rešitev tako zamenja tradicionalno iskanje pomanjkljivosti in s tem postavi temelje za soustvarjanje boljših izobraževalnih programov v sodelovanju z vsemi udeleženiimi akterji (Barrett in Fry 2005; Cooperrider, Whitney in Stavors 2008; Whitney in Trosten-Boom 2010).

2.5.4 Analiza in interpretacija pridobljenih podatkov

V tej fazi je potrebno pridobljene podatke analizirati in interpretirati. Upoštevamo vse značilnosti (priporočila) za obdelavo podatkov pri raziskovalnih postopkih. Predstaviti je potrebno glavne ugotovitve in na podlagi stopnje strinjanja sodelujočih pri analizi in interpretaciji podatkov sprejeti odločitve. Pridobljeni podatki se v odvisnosti od metode pridobivanja podatkov razlikujejo. Številski podatki zahtevajo kvantitativno analizo, medtem ko se opisne podatke analizira s kvalitativnimi pristopi. Kvantitativni podatki zahtevajo obdelavo s statističnimi metodami; največkrat se uporabljajo metode opisne statistike, ki se osredotoča predvsem na srednje vrednosti (modus, mediana in aritmetična sredina) in njihovo variabilnost (razmik in odkloni). Podatki so lahko predstavljeni v frekvencah ali deležih. Za lažjo predstavbo je potrebno rezultate pretvoriti v table ali slikovne in grafične prikaze; v nekaterih primerih se za primerjavo lahko uporablja tudi metoda preizkusa χ^2 . Kadar želimo analizirati večkriterijske podatke, pa uporabimo statistične metode za primerjanje deležev, srednjih vrednosti in variabilnosti, kot so t-testi, analiza variance, multipla regresija in druge metode (Dean 2002).

Opisne podatke, pridobljene z intervjuji, fokusnimi skupinami in drugimi kvalitativnimi metodami je pred obdelavo potrebno pripraviti s prepisovanjem oz. transkribiranjem. Te zapise analiziramo tako, da jih kodiramo in na podlagi tega predstavimo ugotovitve. Zanimiva metoda, ki smo jo opisovali v prejšnjem poglavju, je metoda Delphi, ki je kombinacija tako kvalitativnega kakor tudi kvantitativnega pristopa (Morrison idr. 2001).

Queeney (1995) in Sleezer (2014) pravita, da je pridobivanje podatkov šele prva stopnja identifikacije izobraževalnih potreb. Šele analiza in interpretacija podatkov nas namreč pripeljeta do spoznanja izobraževalnih potreb proučevane skupine. Oba predlagata, da je v tej fazi potrebno povabiti in vključiti vse akterje, ki sodelujejo pri interpretaciji podatkov; enako v naslednji fazi, ki je predstavljena v naslednjem poglavju. S tem, ko pri analizi in interpretaciji podatkov sodelujejo potencialni udeleženci izobraževalnega programa in sooblikujejo prihajajoče izobraževanje, se poveča zanimanje za pristop k izobraževanju, odpravijo se nekatere ovire, ki vplivajo na neudeležbo pri izobraževanju, in poveča se motivacija med samim izobraževanjem.

Ta faza se zaključi s predstavitvijo ugotovitev, ki mora biti predstavljena jasno in razumljivo ter mora zajemati 1. predstavitev namena identifikacije izobraževalnih potreb; 2. pregled uporabljenih metod vzorčenja, pridobivanja podatkov in metod, uporabljenih pri analizi podatkov; 3. predstavitev ugotovitev in 4. diskusijo s predloženimi smernicami. To predstavitev je potrebno predstaviti in predati vsem sodelujočim, naročnikom, organizatorjem in izvajalcem izobraževanja. Za to, da razširimo informacijo o poteku izobraževalnega programa, lahko krajšo predstavitev objavimo tudi v medijih, na spletu ali v tiskani obliki kot letak ali plakat v izobraževalni ustanovi. Predstavitev lahko opravimo tudi ustno, saj omogoča diskusijo na koncu predstavitve, s čimer razjasnimo morebitne nejasnosti (Dean 2002; Morrison idr. 2001; Queeney 1994).

2.5.5 Organizacija aktivnosti, odločitve in implementacija sklepov

Identifikacijo izobraževalnih potreb lahko zaključimo s predstavitvijo rezultatov, sklepov in smernic, vendar so pogosto raziskovalci in moderatorji, ki so sodelovali pri identifikaciji izobraževalnih potreb, sooblikovalci nadaljnjih postopkov pri organizaciji in načrtovanju izobraževanja. Zato nekateri uvrščajo organizacijo aktivnosti in implementacijo sklepov v pripravo izobraževalnega programa kar v fazo identifikacije izobraževalnih potreb, kljub temu, da sodi pravzaprav v postopke načrtovanja in organiziranja izobraževanja (Queeney 1994).

Tako imenovana transformacija rezultatov, sklepov in smernic identifikacije izobraževanih potreb v izobraževalne aktivnosti je sestavljena iz pretvorbe rezultatov, sklepov in smernic identifikacije izobraževalnih potreb v izobraževalne cilje. Izobraževalni cilji nakazujejo na to, katere spretnosti, znanja in kompetence bodo udeleženci med izobraževanjem pridobili. Zaradi posebnosti in lastnosti odraslih mora biti izobraževalni program fleksibilen, zato je spreminjanje in prilagajanje izobraževalnih ciljev med načrtovanjem izobraževanja pravzaprav stalnica. Ti namreč predstavljajo temelj pri programiranju izobraževanja, saj služijo osredotočanju na vsebino in obliko ter metode izobraževanja, na izbiro gradiv in na evalvacijo (Ban in Hawkins 1996; Queeney 1994).

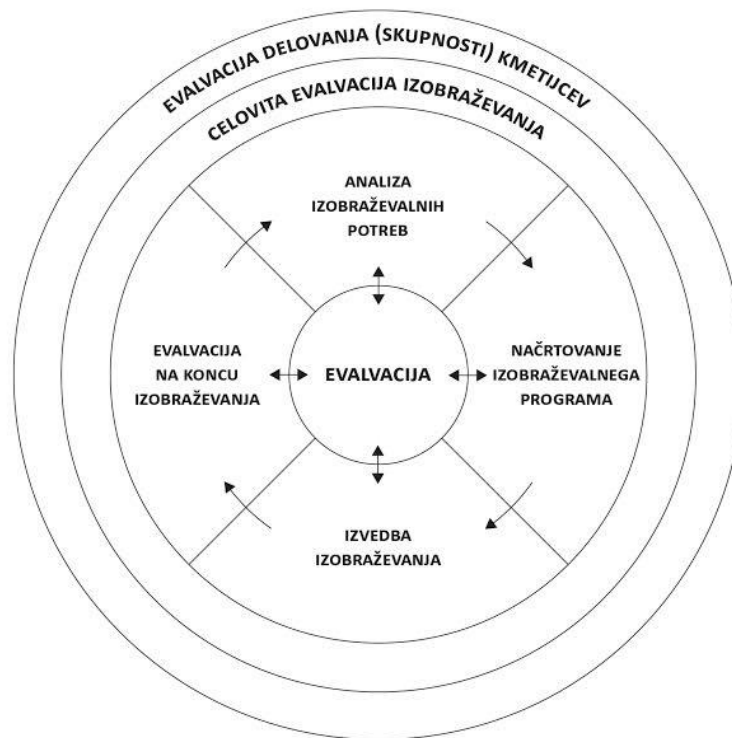
2.6 EVALVACIJA IN NJEN POMEN PRI IDENTIFIKACIJI IZOBRAŽEVALNIH POTREB

Evalvacija je proces vrednotenja izobraževalnega programa, ki pokaže, ali je bil izobraževalni program načrtovan in izpeljan tako, kot so si ga organizatorji zamislili in udeleženci doživeli ter dosegli. Preko evalvacije vsi udeleženci dobijo povratno informacijo o učinkovitosti izobraževalnega programa, o zadovoljstvu udeležencev in organizatorjev programa, o doseganju izobraževalnih ciljev in o morebitnih izboljšavah in popravkih izobraževalnega programa. Evalvacija je del modelov za načrtovanje in izpeljavo izobraževanja in poteka v različnih fazah izobraževalnega procesa (pred, med in po izobraževanju) in na različne načine (s pogovorom, z vprašalniki, intervjuji, s fokusnimi skupinami itd.) (Kump 2000; Ličen 2016).

Načrtovanje izobraževalnih programov ni linearen proces, ki se začne z raziskovanjem izobraževalnih potreb in konča z evalvacijo, ampak je spiralno krožni proces, v katerem se ti dve aktivnosti prepletata v andragoški cikel. Povezavo med evalvacijo in analizo potreb so predstavili že v 80 letih prejšnjega stoletja. Pastuović (Andrilović, Matijević, Pastuović, Pongrac in Špan 1985, str. 113) je pri opisovanju andragoškega cikla povezal prvo (analizo potreb) z zadnjo fazo (evalvacijo) v krožno obliko in nato v spiralno, v kateri faza evalvacije vodi v fazo analize potreb na naslednji ravni razvoja programa. Ličen (2006) pa doda še časovno komponento in tako povezuje med analizo izobraževalnih potreb in evalvacijo v času tvorita valj. V drugih modelih (Caffarella in Radcliff-Daffron 2013; Sork 2000) pa je postala evalvacija osrednji element in je analiza potreb stalno v pretoku med evalvacijo izvedenega in iskanjem novega, kar je prikazano na Sliki 3, kjer osrednji del predstavlja evalviranje posameznih faz izobraževalnega programa; temu sledi permanentno evalviranje izobraževanja. Zunanji krog predstavlja evalviranje delovanja skupnosti kmetijcev, torej vseh, ki se neposredno ali posredno ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo. To je lahko lokalno ali regionalno društvo ali združenje, organizacija, ki izvaja formalno ali neformalno izobraževanje za kmete, strokovna skupina, skupnost pridelovalcev ipd.

Evalvacija je proces, ki tekom celotnega izobraževalnega programa omogoča vrednotenje in spremljanje, analizo in prilagajanje izobraževalnih aktivnosti. Poglavitni namen evalvacije je torej izboljšanje kakovosti izobraževalnih programov; samo kakovost pa merimo z različnimi kazalniki; tu ne gre le za zadovoljstvo, ampak tudi za odzive udeležencev izobraževalnih

programov, za to, koliko so se udeleženci naučili, ali so dosegli izobraževalne cilje, ali se je znanje preneslo v prakso, ali so vidni rezultati izobraževanja na njihovem delu itd. (Možina 2010; Možina idr. 2013).

Slika 3: Evalvacija v andragoškem procesu na področju kmetijstva

Prav zaradi te prepletenosti in zaradi želje po povečanju kakovosti izobraževalnih programov za kmete omenjamo evalvacijo, ko govorimo o raziskovanju izobraževalnih potreb. Zato bi morali izobraževalni programi za kmete nujno zajemati tudi evalvacijo, kjer bi vsi udeleženci podali mnenje o ustreznosti in učinkovitosti izobraževanja ter podali ideje in napotke za izboljšanje. Naloga izobraževalca je namreč, da (če je v njegovi moči) upošteva predloge, sicer jih preda pristojnim organizacijam, katerih naloga je, da omogočijo kmetu čim lažje pridobivanje in izmenjavo znanja in inovacij.

Zbiranje mnenj (zadovoljstva) udeležencev je zgolj prva stopnja v procesu evalvacije. Naslednje stopnje so ugotavljanje znanja in veščin ter uporaba znanja v praksi. Večstopenjski model evalvacije sta razvila Kirkpatrick in Kirkpatrick (2006) in ga lahko uporabimo za analizo novih izobraževalnih potreb.

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

V zadnjih desetletjih se je slovenski kmet znašel v nezavidljivem položaju, saj se srečuje z nizko produktivnostjo in nekonkurenčnostjo na domačem in tujem trgu, kar lahko vodi v njegov slabši gospodarski položaj. Posledice tega lahko vidimo v opuščanju kmetovanja, posledično nižji samooskrbi in težavam v primarnem sektorju. Černič Istenič idr. (2012) ugotavljajo, da so razlogi za to v neugodni velikostni strukturi posesti, neugodni starostni strukturi kmetov, ukrepih skupne kmetijske politike itd. in v slabi izobrazbeni strukturi nosilcev kmetijskih gospodarstev. Slednje ugotavljata tudi Knaflič in Ileršič (2006), ki navajata, da je raven znanja med odraslimi v Sloveniji najnižja prav pri tistih, ki se ukvarjajo s kmetijstvom. Delež odraslih z visoko stopnjo funkcionalne pismenosti, ki živijo na podeželju, je namreč znašal manj kot 10 odstotkov.

Poleg tega se je kmet znašel v precepu hitro spreminjajočih se dejavnikov. Okoljski, tehnološki, socialni in tržno ekonomski dejavniki od kmeta zahtevajo učinkovito spoprijemanje s hitro spreminjajočimi se naravnimi vplivi in ob čim manjšem poseganju v naravno okolje pridelavo varne hrane po konkurenčnih cenah. Klerkx in Jansen (2010) pravita, da je zaradi večdimenzionalnosti kmečkega poklica, ki je vpet v pridelavo hrane, varovanje okolja, ohranjanje naravne ter kulturne dediščine, tudi v turizmu, izobraževanje nujno. V hitro spreminjajoči se postmoderni družbi, kjer je nenehen napredek in razvoj vsakodnevna stalnica, imajo znanje (in različne zmožnosti oz. kompetence) ključno vlogo pri poslovni in osebni uspešnosti (Jarvis 2010). Machado in Melo (2013) pa pravita, da je znanje za napredek in razvoj ter za poslovno uspešnost zelo pomembno in da lahko zaradi pomanjkanja znanja pride do resnih problemov pri učinkovitem delu. Dosedanje raziskave so pokazale, da se bolj izobraženi kmetje lažje spopadajo z naštetimi težavami, so bolj konkurenčni, lažje načrtujejo svoje izobraževanje in so pri učenju uspešnejši (Hasemi idr. 2009).

Ponudnikov izobraževalnih storitev je veliko, vendar je udeležba kmetov pri različnih izobraževanjih kljub temu nizka. Razloge za neudeležbo lahko povezujemo z različnimi

ovirami, ki se pojavijo pri odločanju za izobraževanje oz. učenje. Kmetje so izpostavili več razlogov, zakaj se ne udeležujejo izobraževanj, in sicer zaradi pomanjkanja časa, ker ta niso zanimiva, ker v njih ne vidijo uporabne vrednosti, ker vsebine za njih niso zanimive, uporabne in aktualne ter da predavateljem ne zaupajo dovolj. Omenili so tudi pomanjkanje dejanskih prikazov in delavnic v realnem okolju ter pomanjkanje individualnih obravnav. Poleg tega pravijo, da so izobraževanja za njih nedostopna, saj se izvajajo v času, ko imajo veliko dela ter da so cene za kakovostna izobraževanja previsoke. Te ugotovitve kažejo, da se izobraževalni programi vsebinsko in metodološko ne skladajo z izobraževalnimi potrebami udeležencev (Klodič 2012).

Po drugi strani pa je potrebno omeniti, da je zaznavanje izobraževalnih potreb na področju kmetijstva zaradi heterogenosti te ciljne skupine oteženo. K temu prispeva tudi nizka stopnja funkcionalne nepismenosti ciljne skupine; izražanje potreb in težav ljudi, ki so nizko funkcionalno pismeni, je namreč, prav zaradi pomanjkanja spretnosti izražanja kritičnega mnenja, omejeno (Loberger 2007). Identifikacija izobraževalnih potreb je pri kmetih specifična tudi zaradi t. i. tacitnega oz. tihega znanja, ki ga kmetje imajo in uporabljajo, vendar nimajo predstave o njegovi prisotnosti, zato se ne izmenjuje med ostale akterje, ki bi tako znanje oz. prepoznavanje prisotnosti tega znanja potrebovali za raziskovanje in načrtovanje izobraževanih programov (Tennant in Pogoson 1995). Čeprav smo v prvem delu opisali, da je pomembno ugotavljanje predznanja udeležencev, se to v praksi izobraževalnih programov za kmete ne izvaja.

Načrtovanje ustreznih izobraževalnih in svetovalnih storitev, ki kmetom omogočajo učinkovito in premišljeno sprejemanje operativnih in strateških odločitev, omejuje neuskkljenost med zaznanimi in dejanskimi izobraževalnimi potrebami. Kmetje namreč zaznavajo drugačne potrebe po izobraževanju, kakor jih zaznavajo snovalci izobraževalnih programov (Klodič 2012). Tako slednji organizirajo izobraževanja, ki so usmerjena v nove tehnologije in okoljske teme, medtem ko ne dajejo poudarka ekonomskim znanjem, združevanju, splošni razgledanosti in funkcionalni pismenosti ter izboljšanju ali ohranjanju fizičnega in psihičnega zdravja ter izboljšanju kakovosti življenja. Nekateri se na prvi pogled ne zdijo bistveni za gospodarsko uspešnost kmetov, vendar vplivajo na kakovost bivanja in

na dolgi rok tudi na njegov gospodarski položaj in posredno na položaj kmetijstva v Sloveniji (Črnič Istenič idr. 2012; Klodič 2012).

Pogosto pa se dogaja, da se izobraževalne potrebe ne določajo dovolj natančno oz. se določajo preveč poenostavljeno, zato pogosto prihaja do tega, da udeleženci niso zadovoljni z izobraževanjem, saj jim ta ne nudijo tistega, kar bi vplivalo na izboljšanje njihovega dela, osebno rast ali druge cilje, zaradi katerih so se odločili za vstop v izobraževanje (Queeney 1995). Priprava in razvoj ustreznih izobraževalnih programov, ki so za kmete zanimivi, aktualni in dostopni ter pripomorejo k njihovi osebni in gospodarski rasti, je pogojena s primerno identifikacijo njihovih izobraževalnih potreb in z usklajevanjem potreb kmetov (potencialnih udeležencev) s pogledi strokovnjakov oz. raziskovalcev, ki poznajo najnovejša odkritja. Ker zaradi različnih vzrokov, med katerimi je tudi težava, povezana s heterogenostjo ciljne skupine, prihaja do neusklajenosti zaznanih in dejanskih izobraževalnih potreb, je primerna identifikacija izobraževalnih potreb ključna za vzbujanje interesa in motiviranosti kmetov za vstop v izobraževanje in predstavlja temelj za učinkovito načrtovanje in izvedbo izobraževalnih aktivnosti.

Kljub temu, da je ta problem aktualen in pomemben tudi v širšem družbenem smislu, je raziskovanja s tega področja bolj malo. V zadnjih letih se s tem problemom soočajo tudi v EU SCAR (2012), ki ugotavljajo, da zaradi slabe izmenjave znanja prihaja do kopičenja védenja na enem mestu in da nosilci znanja premalo sodelujejo s prakso, ki tovrstno znanje potrebuje. Do danes namreč na področju izmenjave znanja in ugotavljanja izobraževalnih potreb v kmetijstvu ni bilo prisotnih načel neformalnega izobraževanja odraslih.

McCaslin in Tibeziinda (1997) pravita, da je za učinkovito izobraževanje kmetov potrebno ločevati med izobraževalnimi potrebami, željami in interesi udeležencev. Izobraževalne potrebe se nanašajo na nekaj, kar mora biti doseženo, te pa označujejo znanje in veščine, ki so nujne za doseganje cilja. Želje se nanašajo na nekaj, kar je zaželeno in uporabno, ampak ni nujno; želja po nekem znanju namreč ni nujno tudi potreba po nekem znanju. Interes za neko znanje pa se kaže kot radovednost. Ko govorimo o identifikaciji izobraževalnih potreb, pa vključujemo vse troje. Izobraževalna potreba (potreba po znanju kot primanjkljaju nečesa, kar nujno potrebujemo za doseganje ciljev) se lahko nanaša na neke vsebine, za katere

udeleženci kažejo tudi željo in interes, ni pa nujno. V andragoškem smislu je upoštevanje želja in interesov udeležencev pri izboru vsebin izobraževanj pomembno zaradi motivacije udeležencev (Knowles 1980; Knox 1990), hkrati pa je nujno razvijati interese za novo znanje (animacija za novo znanje).

Caffarella in Radcliff-Daffron (2013), podobno kot Knowles (1970), identifikacijo izobraževalnih potreb razumeta kot analizo potreb na treh ravneh. Pravita namreč, da je za učinkovito pripravo izobraževalnih programov nujno poznavanje in upoštevanje izobraževalnih potreb ne le posameznika, ampak tudi podjetja in širše družbe.

Na področju izobraževanja v kmetijstvu prihaja torej do težav, ki so povezane z ugotavljanjem izobraževalnih potreb slovenskih kmetov. Zato smo sprejeli izziv za raziskovanje, kako učinkoviteje identificirati izobraževalne potrebe slovenskih kmetov in ugotoviti, katere te so; vse to z namenom, da bodo načrtovalci izobraževanj za kmete v Sloveniji lažje in učinkoviteje načrtovali izobraževalne aktivnosti.

3.2 NAMEN RAZISKAVE

Namen te raziskave je ugotoviti, kako na področju izobraževanja v kmetijstvu v Sloveniji vzpostaviti učinkovitejšo identifikacijo izobraževalnih potreb in posledično lažje in učinkovitejše načrtovanje in izvedbo izobraževalnih programov za slovenske kmete. Na ta način želimo spodbuditi kmete k večji udeležbi na izobraževanjih, ki omogočajo hiter pretok znanja iz raziskovalne sfere v prakso, kjer udeleženci pridobijo sodobno znanje in posledično izboljšajo svoj socio-ekonomski položaj.

3.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN PREDPOSTAVKE

Pri določanju raziskovalnega vprašanja smo se osredotočili na raziskovalni problem, ki se nanaša na nizko konkurenčnost, ki nastane kot posledica nizke ravni znanja slovenskih kmetov. Slednje je tudi posledica slabe obiskanosti izobraževanj, kar kmetje povezujejo z nezanimivimi, neaktualnimi, nepoučnimi in ob neprimernem času organiziranimi izobraževalni programi (Klodič 2012). Zato smo se vprašali, kako bi lahko izvedli izobraževalne programe, da bi bili ti bolj obiskani, bolj zanimivi in poučni ter organizirani ob udeležencem primernejšem času in na primernejšem kraju.

Zato je naše glavno raziskovalno vprašanje:

Ali bi učinkovita identifikacija izobraževalnih potreb pripomogla k večjemu obisku izobraževanj za kmete? Kako načrtovati in izpeljati identifikacijo izobraževalnih potreb?

Iz tega smo nato oblikovali naslednjo glavno predpostavko raziskave:

Učinkovita identifikacija izobraževalnih potreb pripomore k večjemu obisku izobraževanj za kmete. Da bi bila identifikacija izobraževalnih potreb učinkovita, mora biti ustrezno načrtovana in izpeljana.

Da bi na raziskovalno vprašanje pridobili odgovor, smo postavili več podvprašanj, ki smo jih razdelili na dva dela, in sicer na vprašanja, ki se nanašajo na trenutno stanje identifikacije izobraževalnih potreb, ter na vprašanja, ki se nanašajo na načine in metode za določanje izobraževalnih potreb.

- I. Kakšno je stanje identifikacije izobraževalnih potreb? Vprašanja smo razdelili na dve podskupini; prva se nanaša na kmete (udeležence v izobraževanju), druga na načrtovalce in organizatorje izobraževalnih programov.

Prva podskupina:

- katerih izobraževanj se kmetje udeležujejo in kako jih izbirajo?
- Ali kmetje poznajo svoje izobraževalne potrebe?
- Katere so izobraževalne potrebe slovenskih kmetov?
- Kako ciljna skupina (kmetje) razume identifikacijo izobraževalnih potreb?

Druga podskupina:

- Ali načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva poznajo izobraževalne potrebe ciljne skupine?
- Kakšen pomen ima identifikacija izobraževalnih potreb v očeh načrtovalcev in organizatorjev izobraževalnih programov na področju kmetijstva?
- Ali načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva ugotavljajo izobraževalne potrebe ciljne skupine (kmetov)?
- Na kakšne načine načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva ugotavljajo izobraževalne potrebe ciljne skupine (kmetov)?
- Ali načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva poznajo metode za identifikacijo izobraževalnih potreb?
- Ali bi bili pripravljeni spoznati primerne metode, se jih naučiti za identifikacijo izobraževalnih potreb in jih tudi izvajati?

Iz tega sledita predpostavki:

Načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva ne izvajajo poglobljene identifikacije izobraževalnih potreb ciljne skupine (kmetov).

Načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva so pripravljeni na izboljšanje dosedanjega dela povezanega z identifikacijo izobraževalnih potreb v tem smislu, da so pripravljeni spoznati in uvajati primerno identifikacijo izobraževalnih potreb.

II. Kateri so učinkoviti načini in metode za določanje izobraževalnih potreb?

- Ali je učinkovit način za raziskovanje oz. določanje izobraževalnih potreb slovenskih kmetov sodelovalno oz. kolaborativno določanje izobraževalnih potreb?
- Kaj akterjem pomeni možnost sooblikovanja izobraževalnega procesa preko skupinske identifikacije izobraževalnih potreb?
- Ali je učinkovit način za določanje izobraževalnih potreb slovenskih kmetov razdelitev heterogenih skupin v več manjših in bolj homogenih skupin?
- Po kakšnem ključu naj bodo kmetje razdeljeni v skupine?
- Ali lahko določimo splošen, univerzalen način oz. metodo za identifikacijo izobraževalnih potreb slovenskih kmetov?
- Kako bi za vključitev v izobraževanje spodbudili tudi kmete, ki takih izobraževanj ne obiskujejo in niso v stiku z javno kmetijsko svetovalno službo?
- Kakšno je mnenje akterjev o posameznikih ali organizacijah, ki pripravljajo izobraževanja za kmete?

Iz tega sledita predpostavki:

Kolaborativna oz sodelovalna identifikacija izobraževalnih potreb omogoča primerno identifikacijo izobraževalnih potreb kmetov.

Razdelitev heterogene ciljne skupine (kmetov) v več manjših in bolj homogenih skupin omogoča lažno identifikacijo izobraževalnih potreb kmetov.

3.4 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA

Uporabljena je bila deskriptivna neeksperimentalna raziskovalna metodologija (Sagadin 1993). Za raziskovanje smo uporabili kvalitativne raziskovalne postopke. Glavni značilnosti kvalitativnih raziskav sta narativni pristop pri zbiranju podatkov in interpretativna paradigma. Raziskovalec je neposredno prisoten v raziskavi in pridobiva podatke v obliki besedil in ne v obliki števil kot pri kvantitativnih raziskavah. Vključeni v raziskavo (raziskovani) poda svoje misli v narativni obliki in s pripovedovanjem zgodbe razkrije svoje misli, čustva in občutke, stališča in mnenja (Mesec 1997a; Vogrinc 2008).

Na področju pedagogike in širših humanističnih področjih so kvalitativne metode vse bolj uporabljene, kljub temu, da so bile v preteklosti predmet očitkov na račun subjektivizma, saj t. i. raziskovalni objekt pripoveduje subjektivno resnico, ki ni nujno skladna z dejstvi oz. s splošno resnico; pripovedovalec si namreč lahko zgodbo izmisli, pretirava, jo spreminja, laže ipd.

Kvalitativnim metodam očitajo tudi majhno možnost t. i. replikacije oz. ponovljivosti raziskave, težave z generalizacijo in nizko stopnjo zanesljivosti. Dodati še velja, da je analiza tako pridobljenih podatkov težavna in lahko tudi dolgotrajna. Pa vendar smo se kljub tem pomanjkljivostim odločili za tovrstni način raziskovanja, saj so pretehtale prednosti kvalitativnega raziskovanja, ki so ključne za pridobivanje odgovorov na zastavljena raziskovalna vprašanja in sledijo namenom te raziskave. S kvalitativnim raziskovalnim pristopom je namreč raziskovalec v neposrednem stiku s preučevanci ali sogovorniki, ki tvorijo relativno majhen, a pomemben vzorec ključnih akterjev raziskovalnega problema. Ta neposreden stik poviša zaupanje, ki ga izkazuje sogovornik v relaciji do raziskovalca, s čimer lahko raziskovalec pridobi pristnejše in zaupnejše odgovore. Glede na to, da se naša raziskovalna vprašanja nanašajo na relativno občutljivo temo, ki posega v dosedanje delo izobraževalcev slovenskih kmetov, je zaupni stik raziskovalca in vprašanih zelo pomemben za pridobivanje zanesljivih in poglobljenih podatkov (Cohen idr. 2007; Mesec 1997a; Mesec 1997b; Vogrinc 2008).

3.5 OPIS INŠTRUMENTOV ZA ZBIRANJE PODATKOV

Najpogosteje uporabljen instrument za pridobivanje kvalitativnih podatkov je intervju. Gre za pogovor med raziskovalcem in intervjuvancem, ki je lahko bolj ali manj strukturiran oz. vnaprej pripravljen. Raziskovalec lahko vnaprej pripravi vprašanja, ki jih v določenem sosledju postavlja intervjuvancu, ki nanje odgovarja; lahko pa gre za prost pogovor brez vnaprej pripravljenih vodil. Kombinacija enega in drugega načina pa pomeni t. i. pol-strukturiran intervju, kjer raziskovalec vnaprej pripravi le vodila in glavne teme, o katerih bosta z intervjuvancem prosto razpravljala (Cohen idr. 2007; Vogrinc 2008).

Po podrobnem pregledu literature, s katero smo se pripravljali na empirični del, smo izbrali pol-strukturiran intervju kot raziskovalni instrument, za katerega smo pripravili le glavna vodila za usmerjanje pogovora (glej Priloga 1). Pol-strukturiran intervju smo izbrali zaradi možnosti prostega pripovedovanja intervjuvancev, pri čemer smo pripravili tudi glavne teme, o katerih je tekla pripoved. Sam intervju je usmerjal raziskovalec.

3.6 OPIS VZORCA

V sistem izobraževanja slovenskih kmetov je vpetih veliko akterjev in institucij. Kmetje se lahko izobražujejo in učijo na različne načine in v različnih okoljih; formalno izobraževanje nudijo fakultete in srednje šole, neformalno izobraževanje in učenje pa ponujajo različni akterji – javna kmetijska svetovalna služba, zasebni svetovalci, nevladne organizacije, zadruga in druga združenja, trgovci idr. (Klodič 2012). V tej raziskavi smo se osredotočili na neformalno izobraževanje in učenje⁴, ki ga pretežno izvaja javna kmetijska svetovalna služba. Ta predstavlja glavni vezni člen med znanostjo oz. raziskovalci in prakso, kmetovalci na področju kmetijstva.

V identifikacijo izobraževalnih potreb je potrebno vključiti udeležence izobraževanja (učeče se odrasle) in naročnika izobraževanja, snovalce izobraževalnih programov ter širšo skupnost

---

⁴ Čeprav se najpogosteje uporablja izraz neformalno izobraževanje za organizirano dejavnost, katere rezultat je povečano znanje, spremenjene prakse, bomo poleg izraza izobraževanje uporabili tudi izraz učenje, saj želimo vsaj na tej ravni vključiti tudi procese učenja, ki vodijo v t. i. tiho znanje, pa jih posebej ne proučujemo.

(Caffarella in Radcliff-Daffron 2013), zato smo intervjuvali različne deležnike na področju izobraževanja v kmetijstvu v Sloveniji; izbrali smo:

- 4 predstavnike javne kmetijske svetovalne službe, ki delajo v različnih zavodih po Sloveniji – Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica, Kmetijsko gozdarski zavod Kranj in Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto. Te intervjuvance smo obravnavali kot organizatorje in izvajalce izobraževalnih programov;
- 6 predstavnikov kmetov, ki pridelujejo različne kulture na različne načine. Izbrali smo kmete, ki se razlikujejo tudi po kraju bivanja in starosti, pri čemer pa smo hkrati bili pozorni tudi na to, da intervjuvani kmetje pridelujejo kulture, o katerih svetujejo izbrani kmetijski svetovalci;
- 2 predstavnika širše skupnosti, ki se s kmetijstvom sicer ne ukvarjata, vendar živita v ruralnem okolju.

Zaradi zagotavljanja anonimnosti intervjuvancev smo te označili z zaporednimi oznakami, in sicer predstavnike kmetov s števili med K1 in K6, predstavnike kmetijske svetovalne službe s števili med S1 in S4 ter predstavnike širše skupnosti z oznakama D1 in D2.

3.7 ZBIRANJE PODATKOV

Intervjuvanje smo izvedli v poletnih mesecih leta 2015. Intervjuvance smo predhodno poklicali po telefonu in se dogovorili za srečanje. Šlo je za neposreden individualni intervju, ki je potekal prosto z intervjuvancem. Pri tem smo intervjuvance najprej seznanili z namenom in vsebino raziskovanja, s čimer smo jih motivirali za odgovarjanje in vzpostavili sproščeno okolje. Vprašali smo za dovoljenje za snemanje intervjuja, ki smo ga nato ob privolitvi posneli z diktafonom. Intervjuvance smo seznanili s tem, da niso prisiljeni odgovarjati na neprimerna vprašanja in da lahko na njihovo željo pogovor kadarkoli prekinemo. Zagotovili smo tudi zaupnost in anonimnost informacij. Nato smo sledili glavnim vodilom in zastavljali vprašanja, na katera so intervjuvanci odgovarjali prosto, pri čemer smo bili sami le aktivni poslušalci in po potrebi usmerjali pogovor glede na zastavljena vodila. Intervjuji so trajali različno dolgo, in sicer od pol ure do dveh ur in pol.

3.8 UREJANJE IN OBDELAVA PODATKOV

Podatke smo analizirali tako, da smo sledili postopkom, ki jih navaja Mesec (1997a); najprej smo jih prepisali oz. transkribirali⁵, pri čemer smo se držali originalnega govora in posneto dobesedno prepisali; zapisali smo tudi molk in premore. Zapisane intervjuje smo uredili tako, da smo najprej izpostavili dele besedila, ki so pomembni za odgovarjanje na zastavljena raziskovalna vprašanja, nato smo določili še enote kodiranja. Sledilo je odprto kodiranje. Posameznim delom besedila smo nato pripisali pojme in združili besedila s sorodnimi pojmi v kategorije.

---

⁵ Ker smo vprašanim zagotovili anonimnost, intervjujev ne objavljamo. Vsi prepisi intervjujev pa so dostopni pri avtorici naloge.

4 REZULTATI Z RAZPRAVO

Rezultate bomo predstavili tako, da bomo sledili posameznim raziskovalnim vprašanjem in kategorijam. Oblikovali smo tabele (Tabela 1–Tabela 4) s kategorijami, podkategorijami in pripadajočimi raziskovalnimi vprašanji.

Tabela 1: 1. kategorija: Stanje identifikacije izobraževalnih potreb

1. KATEGORIJA: STANJE IDENTIFIKACIJE IZOBRAŽEVALNIH POTREB	
Podkategorije	Pripadajoča raziskovalna vprašanja
Izbira izobraževanj	Katerih izobraževanj se kmetje udeležujejo in kako jih izbirajo?
Poznavanje izobraževalnih potreb	(a) Ali načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva poznajo izobraževalne potrebe ciljne skupine? (b) Ali kmetje poznajo svoje izobraževalne potrebe?
Izobraževalne potrebe slovenskih kmetov	Katere so izobraževalne potrebe slovenskih kmetov?
Pomen identifikacije izobraževalnih potreb	(a) Kakšen pomen ima identifikacija izobraževalnih potreb v očeh načrtovalcev, organizatorjev izobraževalnih programov na področju kmetijstva? (b) Kako ciljna skupina (kmetje) razume identifikacijo izobraževalnih potreb?
Metode identifikacije/izražanja izobraževalnih potreb	(a) Ali načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva ugotavljajo izobraževalne potrebe ciljne skupine (kmetov)? (b) Na kakšne načine načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva ugotavljajo izobraževalne potrebe ciljne skupine (kmetov)? (c) Ali načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva poznajo metode za

	identifikacijo izobraževalnih potreb?
Pripravljenost spoznavanja metod identifikacije izobraževalnih potreb	Ali bi bili pripravljeni spoznati, se naučiti primernih metod za identifikacijo izobraževalnih potreb in jih tudi izvajati?

Tabela 2: 2. kategorija: Metode identifikacije izobraževalnih potreb

2. KATEGORIJA: METODE IDENTIFIKACIJE IZOBRAŽEVALNIH POTREB	
Podkategorije	Pripadajoča raziskovalna vprašanja
sodelovalno določanje izobraževalnih potreb	(a) Ali je učinkovit način za raziskovanje oz. določanje izobraževalnih potreb slovenskih kmetov sodelovalno oz. kolaborativno določanje izobraževalnih potreb? (b) Kaj akterjem pomeni možnost sooblikovanja izobraževalnega procesa prek skupinske identifikacije izobraževalnih potreb?
homogene skupine	(a) Ali je učinkovit način za določanje izobraževalnih potreb slovenskih kmetov, razdelitev heterogene skupine v več manjših in bolj homogenih skupin? (b) Po kakšnem ključu naj bodo kmetje razdeljeni v skupine?
univerzalna metoda	Ali lahko določimo splošen, univerzalen način oz. metodo za identifikacijo izobraževalnih potreb slovenskih kmetov?
vključevanje celotne ciljne skupine	Kako bi za vključitev v izobraževanje spodbudili tudi kmete, ki takih izobraževanj ne obiskujejo in niso v stiku z javno kmetijsko svetovalno službo?

Tabela 3: 3. kategorija: Mnenje o drugih akterjih

3. KATEGORIJA: MNENJE O DRUGIH AKTERJIH
Pripadajoče raziskovalno vprašanje
Kakšno je mnenje akterjev o posameznikih ali organizacijah, ki pripravljajo izobraževanja za kmete?

Tabela 4: 4. kategorija: Vplivi identifikacije potreb

4. KATEGORIJA: VPLIVI IDENTIFIKACIJE POTREB
Pripadajoči raziskovalni vprašanji
(a) Ali bi učinkovita identifikacija izobraževalnih potreb pripomogla k večjemu obisku izobraževanj za kmete?
(b) Kako načrtovati in izpeljati identifikacijo izobraževalnih potreb?

Obravnavali smo tri različne skupine sogovornikov, zato smo iskali relacije med njihovimi odgovori znotraj posameznih kategorij in podkategorij. Rezultate bomo predstavili po kategorijah in jih interpretirali sklicujoč se na teorijo načrtovanja programov za izobraževanje odraslih in druge vire, vezane na identifikacijo izobraževalnih potreb odraslih.

Podatki so predstavljeni v tabelah, in sicer z razporeditvijo pojmov glede na to, kdo je sogovornik. S tem smo lažje poiskali relacije oz. odnose med odgovori različnih akterjev. Vključili smo kmetijske svetovalce, kmete in prebivalce ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo. Ob pojmih je v oklepajih zapisano število izjav.

4.1 KATEGORIJA: STANJE IDENTIFIKACIJE IZOBRAŽEVALNIH POTREB

Podkategorija: izbira izobraževanj

Tabela 5 prikazuje pojme, ki smo jih uvrstili v podkategorijo *izbira izobraževanj*. Pojme smo pripisali izjavam, ki so se pojavile ob vprašanju, vezanem na vir informacij in novih znanj ter kako to znanje izbrati. V oklepaju je pripisano, kolikokrat se je ta pojem pojavil v odgovorih, vendar dodajmo, da števila ni mogoče primerjati, saj število intervjuvancev v vseh treh skupinah ni bilo enako.

V okviru te podkategorije odgovarjamo na raziskovalno vprašanje, ki se nanaša na izbiro izobraževanj slovenskih kmetov: Katerih izobraževanj se kmetje udeležujejo in kako jih izbirajo?

Kmetijski svetovalci so med glavne vire uvrstili javno kmetijsko svetovalno službo, društva in združenja, splet in prodajalce. Podobne vire znanja navajajo tudi kmetje, vendar ti dodajo še študijske krožke, samoorganizirana izobraževanja, knjige in revije ter medije. To nakazuje, da je izbor virov znanja pri kmetih zelo širok; celo širši od predvidevanj kmetijskih svetovalcev. Kljub temu pa se kmetijski svetovalci čudijo kmetom, ki da preveč zaupajo trgovcem, na kar nakazuje izjava kmetijskega svetovalca (KS4):

»Zanimivo je to, da se kmetje obračajo na trgovce. Grejo v trgovino in se potem pustijo prepričati od nekoga, ki živi za to, da želeno stvar proda. Kako lahko takemu popolnoma zaupaš? On je tam, da ti bo povedal, da brez te stvari, bo propadla cela kmetija. Potem logično, da jih uspejo prepričati«.

Vendar ugotavljamo, da kmetje kljub temu najprej poiščejo pomoč pri svojih bližnjih, saj se najprej obrnejo na ljudi, katerim najbolj zaupajo, kar nakazuje tudi naslednja izjava kmeta (K4):

»Najprej se pozanimam in posvetujem s svojimi bližnjimi, predvsem z očetom in ženo. Če nimata dovolj informacij, se usmerim na internet. Če ne najdem, pokličem koga iz društva. Ali pa če najdem preveč. Velikokrat se mi zgodi, da naletim na poplavo informacij in nekih odgovorov, da težko razberem kaj je prav in kaj ni. Zato se

posvetujem še dodatno z ženo in očetom, s kom iz društva ali pa se obrnem na kmetijsko svetovalno službo. Dejstvo pa je, da se najprej poskušam znajti sam».

Iz izjave lahko sklepamo, da se kmetje znajdejo v težavah, kadar naletijo na več informacij in ne vedo, katero upoštevati. Tudi v tem primeru se najprej posvetujejo z ljudmi, ki so jim blizu (družina); sledijo prijatelji iz društev in šele nato kmetijska svetovalna služba.

Tabela 5: Podkategorija: Izbira izobraževanj

Podkategorija: IZBIRA IZOBRAŽEVANJ po izjavah treh različnih skupin intervjuvancev		
Kmetijski svetovalci	Kmetje	Prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo
Združenja in društva (4) Javna kmetijska svetovalna služba (4) Internet (4) Prodajalci (2)	Internet (6) Društva (6) Javna kmetijska svetovalna služba (6) Študijski krožki (3) Samoorganizirana izobraževanja (3) Revije (2) Knjige (2) Mediji (tv in radio) (2)	Internet (2) Društva (2)

Podkategorija: poznavanje izobraževalnih potreb

Tabela 6 prikazuje pojme, ki smo jih uvrstili v podkategorijo *Poznavanje izobraževalnih potreb*. Pojme smo pripisali izjavam, ki so se pojavile kot odgovori na vprašanja, povezani s poznavanjem izobraževalnih potreb. V vrstici (a) smo navedli pojme, vezane na to, kako dobro kmetje poznajo svoje izobraževalne potrebe; v vrstici (b) pa so navedeni pojmi, vezani na to, kako dobro organizatorji izobraževanj poznajo izobraževalne potrebe kmetov.

V okviru te podkategorije odgovarjamo na naslednji raziskovalni vprašanji, ki se nanašata na poznavanje izobraževalnih potreb slovenskih kmetov: Ali načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva poznajo izobraževalne potrebe kmetov? Ali kmetje poznajo svoje izobraževalne potrebe?

Mnenja o tem, kako dobro kmetje poznajo svoje izobraževalne potrebe, so si enotna. Vsi sogovorniki namreč menijo, da kmetje zelo dobro poznajo lastne izobraževalne potrebe; z izjemo enega svetovalca, ki pravi, da t. i. samopoznavanje izobraževalnih potreb ni možno, in sicer izjavi (KS1):

»To je zelo težko. Kako boš vedel česa še ne veš? Filozofsko vprašanje je to. Najprej moraš nekaj vedeti, da veš, da to obstaja, ampak potem ne moreš reči, da tega ne veš. Če pa ne veš, ne moreš vedeti, česa že ne veš.«

Manj enotna mnenja pa so pri tem, kako dobro poznajo izobraževalne potrebe kmetov organizatorji njihovih izobraževanj. Kmetijski svetovalac je izjavil, da so zelo dobro seznanjeni z izobraževalnimi potrebami kmetov (KS1):

»Terenci smo veliko na terenu in vemo kaj se dogaja zunaj. Tako, da potem imamo vpogled v to kar je zunaj. In tudi notri, hehe. Mirno lahko rečem, da zelo dobro poznamo kaj kmetje rabijo.«

Prav tako mnenje sta imela tudi prebivalca ruralnega okolja, ki se sicer s kmetijstvom ne ukvarjata, kar lahko razberemo iz izjave (D1):

»Organizatorji izobraževanj so zato organizatorji, da vedno kaj naj organizirajo. Sicer tega ne bi počeli. Z namenom opravljajo to delo. Namreč to je odgovornost. Pripraviti morajo nekaj, kar bo drugim pomagalo. To je večja odgovornost kot tista v primeru, ko organiziraš samo zase.«

Poznavanje potreb ciljne skupine je za organizatorje po mnenju prebivalca ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarja, pravzaprav odgovornost. Medtem ko si mnenja kmetov o tem, kako organizatorji njihovih izobraževanj pravzaprav poznajo njihove izobraževalne potrebe, niso enotna. Nekateri menijo, da organizatorji izobraževanj zelo dobro poznajo njihove izobraževalne potrebe, spet drugi pa menijo, da jih poznajo srednje dobro.

Tabela 6: Podkategorija: Poznavanje izobraževalnih potreb

Podkategorija: POZNAVANJE IZOBRAŽEVALNIH POTREB			
po izjavah treh skupin intervjuvancev			
	Kmetijki svetovalci	Kmetje	Prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo
(a) Kako dobro kmetje poznajo izobraževalne potrebe?	Samopoznavanje je dobro (3) Samopoznavanje ni možno (1)	Zelo dobro samopoznavanje (6)	Zelo dobro (2)
(b) Kako dobro organizatorji poznajo izobraževalne potrebe?	Organizatorji zelo dobro (4)	Zelo dobro organizatorji (4) Srednje organizatorji (2)	Zelo dobro (2)

Podkategorija: izobraževalne potrebe slovenskih kmetov

Tabela 7 prikazuje pojme, ki smo jih uvrstili v podkategorijo *Izobraževalne potrebe slovenskih kmetov*. Pojme smo pripisali izjavam, ki so se pojavile med odgovori na vprašanje, vezano na naštevane izobraževalnih potreb slovenskih kmetov.

V okviru te podkategorije odgovarjamo na raziskovalno vprašanje, ki se nanaša na izobraževalne potrebe slovenskih kmetov: Katere so izobraževalne potrebe slovenskih kmetov?

Kmetijski svetovalci so nanizali veliko različnih izobraževalnih potreb; bili so si enotni, da so izobraževalne potrebe kmetov različne glede na usmeritve kmetij, kar vidimo tudi iz izjave enega izmed njih (KS2):

»Kmetijstvo ali agronomija je zares široko zastavljena veda. Tako obravnava sadjarstvo, zelenjadarstvo z zeliščarstvom, vinogradništvo, poljedelstvo in znotraj vsake panoge še tehnologije za vsako posamezno kulturo. Da ne govorimo o varstvu okolja. Znanost kot vodnjak brez dna. Zato je zelo, zelo težko določiti v splošnem katera so znanja, ki naj bi jih kmetje imeli. Zato je potrebno poudariti, da je za vsako panogo... svoja zgodba in seveda s tem povezano znanja, ki jih potrebujejo«.

Prav tako enotno so na seznam izobraževalnih potreb kmetov uvrstili tudi vsebine s področja gnojenja, varstva rastlin in podjetništva. Temu pa so dodali še različne in poglobljene teme glede na področja, ki jih kot svetovalci pokrivajo; na primer vrtnarske in zeliščarske teme, teme, povezane s sonaravnim kmetijstvom ter vinogradništvom. V nasprotju s poglobljenimi temami svetovalcev kmetje svoje izobraževalne potrebe vidijo bolj v splošnih in široko zasnovanih temah, s katerimi se vsakodnevno srečujejo. Queeney (1995) je v svoji raziskavi ugotovil, da udeleženci izobraževanja pogosto navajajo, da potrebujejo znanja, vezana na delo, ki ga opravljajo le občasno, medtem ko poglobljena identifikacija izobraževalnih potreb pokaže, da so izobraževalne potrebe pravzaprav vezane na delo, ki ga opravljajo redno. Prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo, pa menijo, da so izobraževalne potrebe slovenskih kmetov vezane na sonaravno kmetijstvo in varstvo okolja.

Med naštevanjem izobraževalnih potreb je eden od kmetov izpostavil problem množičnosti informacij, med katerimi da je težko izbrati prave in točne (K3):

»Našteval bi lahko do jutri. Zelo zanimivo, ker tem, o katerih bi se želel naučiti skoraj ne zmanjka. Se bojim, da ko jih bo zmanjkalo, bom umrl. To je tako, dokler je človek živ, takrat je radoveden in vedoželjen. Kar bom naštel je sicer res. Res nimam dovolj znanja o prodaji. Lahko bi vedel več o ekološki pridelavi. To je tudi neznansko veliko področje. Potem so seveda tehnologije pri vsaki posamezni kulturi. Ogromno je tega. Je pa res, da ne moremo pričakovati, da se bomo naučili vse od svetovalcev. Tudi oni so ljudje in nemogoče je, da bi v enem šusu znali povedati vse kar bi rabili. Oni povejo en delček. Nekaj lahko vprašaš. Sicer pa danes je tako. Veliko informacij je na

internetu. Mislim, da dandanašnji ni več težko priti do informacij, ampak priti do pravih. Se pravi ločiti zrna od pleve. In tu, tu je pomembna vloga svetovalcev. Da zbirajo dobre in pravilne, točne informacije na kup. Da se naredi ena dobra selekcija točnih informacij.»

Ko primerjamo odgovore kmetijskih svetovalcev in kmetov, lahko vidimo, da oboji omenjajo podjetništvo oz. elemente podjetništva, gnojenje, varstvo rastlin in sonaravnega kmetijstva. Iz tega lahko sklepamo, da so pri določanju izobraževalnih potreb organizatorji in udeleženci izobraževanj v nekaterih pogledih kljub vsemu enotni, ne pa v vseh.

Tabela 7: Podkategorija: Izobraževalne potrebe slovenskih kmetov

Podkategorija: IZOBRAŽEVALNE POTREBE SLOVENSКИH KMETOV		
po izjavah treh skupin intervjuvancev		
Kmetijski svetovalci	Kmetje	Prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo
Zelo različno po usmeritvi kmetij (4)	Novosti v tehnologijah (6)	Gnojenje (2)
Gnojenje (4)	Trženje in prodaja (4)	Ekološko ravnanje z odpadki (2)
Varstvo rastlin (4)	Gnojenje (4)	Varstvo narave (2)
Podjetništvo in prodaja (4)	Varstvo rastlin (4)	
Sonaravno kmetijstvo (3)	Permakultura (2)	
Redka zdravilna zelišča (1)	Rez sadnega drevja (2)	
Kozmetika iz domačih zelišč (1)	Sonaravno kmetijstvo (2)	
Kolobar (1)	Problem: izluščiti točne/zanesljive informacije (1)	
Podnebne spremembe in kmetijstvo (1)		
Sonaravno varstvo trajnih nasadov (1)		

Naravno redčenje plodov (1)		
Varstvo tal in voda (1)		
Skupna kmetijska politika (1)		
Varnost pri delu (1)		
Pridobivanje sredstev iz skladov (1)		
Trsničarstvo (1)		
Stare sorte vinske trte(1)		
Obnova vinogradov (1)		
Kletarstvo (1)		
Rez vinske trte (1)		

Podkategorija: pomen identifikacije izobraževalnih potreb

Tabela 8 prikazuje pojme, ki smo jih uvrstili v podkategorijo *Pomen identifikacije izobraževalnih potreb*. Pojme smo pripisali izjavam, ki so se pojavile med odgovori na vprašanje, vezanim na predstavo o identifikaciji izobraževalnih potreb vseh treh v raziskavo vključenih akterjev.

V okviru te podkategorije odgovarjamo na naslednji raziskovalni vprašanji: Kakšen pomen ima identifikacija izobraževalnih potreb v očeh načrtovalcev, organizatorjev izobraževalnih programov na področju kmetijstva? Kako ciljna skupina (kmetje) razume identifikacijo izobraževalnih potreb?

Kmetijski svetovalci so izpostavili, da je poznavanje izobraževalnih potreb ciljne skupine kmetov potrebno za to, da lažje organizirajo in izvedejo predavanja po njihovi meri, da se manj ponavljajo, da so bolj zanimiva in posledično bolje obiskana. Navajajo tudi, da se s tem vzpostavi boljši stik s kmeti, ki mu sledi večja stopnja zaupanja. Zavedajo pa se tudi, da je identifikacija izobraževalnih potreb nujen začetek pri organizaciji izobraževalnih programov, kar vidimo iz izjave (KS2):

»To je začetek. S tem ko vemo kaj kmetje potrebujejo za svoje delo, lahko pripravimo sebe, nato to znanje lahko predamo naprej. Tako veliko enostavneje pripravimo teme in tudi sama predavanja. Pripravim prosojnice in enostavneje sledim miselnemu toku, manj se zmedem in dejansko povem tisto, kar kmetje od mene potrebujejo. Manj se tudi ponavljam, ker imam rdečo nit, ker sem pripravljena in suverena, da govorim tisto, kar dejansko nekoga interesira. Potem posledično se razve, da se na mojih predavanjih izve vedno kaj novega in pridejo radi taka predavanja poslušat. Pa še koga pripeljejo zraven. Jaz grem tudi rada z njimi po predavanjih ali med pavzami na pijačo, da se jim še bolj približam in vzpostavimo boljši stik in zaupajo mi bolj.«

Kmetje so se identifikaciji izobraževalnih potreb od začetka izogibali in jih je celo jezila, vendar so zdaj vseeno spoznali, da so izobraževanja prav zaradi identifikacije izobraževalnih potreb zdaj organizirana bolj po meri njim samim (K5):

»Na začetku je zelo tečno, če te kdo kaj sprašuje, tebi pa se nekam mudi. Al pa celo moraš rešit kak vprašalnik. Se pa zavedam, zdaj ko sem že izpolnil kar nekaj takih vprašalnikov, da je to v bistvu boljše zame. Dostikrat so upoštevali moje mnenje in dejansko predavali to kar sem napisal, da bi rad poslušal. Tako potem ni panike to izpolnit. Sploh zato ker so zdaj res čisto kratki.«

Kmetijski svetovalci so torej glede identifikacije izobraževalnih potreb veliko bolj kritični in zavzeti, želijo si namreč spoznati izobraževalne potrebe kmetov; identifikacija izobraževalnih potreb kmetov pa se jim zdi potrebna. Želijo si tudi vzpostaviti kontakt in pridobiti zaupanje kmetov ter posledično pripraviti izobraževanja, ki se bodo tudi njim zdela zanimiva in uporabna.

Tabela 8: Podkategorija: Pomen identifikacije izobraževalnih potreb

PODKATEGORIJA: POMEN IDENTIFIKACIJE IZOBRAŽEVALNIH POTREB		
po izjavah treh skupin intervjuvancev		
Kmetijski svetovalci	Kmetje	Prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo
Predavanja po meri kmetov (4) Lažje organiziranje predavanj (4) Manj ponavljanja (4) Bolj zanimiva predavanja (4) Večji obisk predavanj (4) Boljša pripravljenost učiteljev (3) Vzpostavitev stika s kmeti (3) Večje zaupanje kmetov (3)	Predavanja po meri kmetov (6)	Predavanja po meri kmetov (2)

Podkategorija: metode identifikacije/izražanja izobraževalnih potreb

Tabela 9 prikazuje pojme, ki smo jih uvrstili v podkategorijo *Metode identifikacije oz. izražanja izobraževalnih potreb*. Pojme smo pripisali izjavam, ki so se pojavile med odgovori na vprašanje, katere metode naj se uporablja za ugotavljanje oz. izražanje⁶ izobraževalnih potreb kmetov.

V okviru te podkategorije odgovarjamo na naslednja raziskovalna vprašanja: Ali načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva ugotavljajo izobraževalne

⁶ Izraz ugotavljanje smo uporabili med intervjuvanjem kmetijskih svetovalcev in prebivalcev ruralnega okolja, ki se ne ukvarjajo s kmetijstvom. Izraz izražanje pa smo uporabili pri intervjuvanju kmetov.

potrebe ciljne skupine (kmetov)? Na kakšne načine načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva ugotavljajo izobraževalne potrebe ciljne skupine (kmetov)? Ali načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva poznajo metode za identifikacijo izobraževalnih potreb?

Kmetijski svetovalci, ki so hkrati načrtovalci, organizatorji in izvajalci izobraževalnih programov na področju kmetijstva, ugotavljajo izobraževalne potrebe ciljne skupine kmetov. Vsi ugotavljajo izobraževalne potrebe preko metode spraševanja; nekateri tudi preko terenskega opazovanja in skupnega raziskovanja. Dva svetovalca sta omenila evalvacijo izobraževanja na način, da po končanem izobraževanju ne le da sprašujejo po mnenju izvedenega izobraževanja, pač pa tudi po mnenjih, predlogih, željah in potrebah glede prihodnjih izobraževanj. Eden izmed intervjuvanih kmetijskih svetovalcev je povedal, da izbere teme nadaljnjih izobraževanj na podlagi pogosto zastavljenih vprašanj; omenil je tudi, da se zanaša na svoj občutek glede potrebe po načrtovanju in izvedbi naslednjih izobraževanj.

Kmetijski svetovalci so izpostavili pomemben problem, ki bistveno vpliva na identifikacijo izobraževalnih potreb in nasploh na izobraževanje v kmetijstvu v Sloveniji; vsi kmetijski svetovalci so namreč v intervjujih poudarili, da so njihovi načrti za izobraževanje kmetov preveč dolgoročni, na kar nakazujeta tile izjavi (KS1):

»Mi moramo pripraviti seznam predavanj v naprej za eno leto. Enkrat ko oddamo, je konec. Težko pa je za eno leto v naprej prepoznati kaj vse je dobro predavati. To je res težko. Pa ne samo to. To je nevarno.«

Omenjeno težavo rešujejo tako, da k predavanju predvidene teme namenijo še nekaj besed o novostih in posebnostih, za katere so presodili, da bi jih kmetje še morali slišati (KS4):

»Mi delamo v naravi, z živim materialom. Zelo hitro se zgodi, da se stvari spremenijo prej, kot mi lahko prilagodimo naš za leto naprej pripravljen plan izobraževanj. Potem kar med predavanji druge teme povemo še tako novost ali na lastno pest oz v okviru raznih združenj organiziramo predavanje in seveda za to nismo plačani.«

Iz povedanega je mogoče zaznati, da načrtovalci, organizatorji in izvajalci izobraževalnih programov identificirajo izobraževalnih potreb izvajajo zelo pavšalno in celo po občutku; prave identifikacije izobraževalnih potreb pravzaprav ni. Zato smo jih povprašali, ali bi bili pripravljeni spoznati andragoške pristope glede identifikacije izobraževalnih potreb, kar predstavljamo v naslednji podkategoriji.

Kmetje navajajo, da svoje izobraževalne potrebe najraje izkazujejo kar na terenu oziroma dajejo pobude in predloge kar med predavanji (K2):

»Meni je najbolj pri srcu to, da se lepo pogovarjamo. Zato dosti rajši pokličem, kot pa da bi pisala mejle. Enostavno se vzdržuje nek pristen človeški kontakt. Še največ pa se pogovarjamo, ko se dobimo na terenu. Na naši zemlji večkrat kaj eksperimentiramo in sodelujemo z raziskovalnim delom naših strokovnjakov, zato se pogosto videvamo na terenu in tam se marsikaj naučimo. Eden od drugega. Tudi jaz zelo rada podelim svoje izkušnje in tako se vzpostavi res dobra prijateljska naveza. Če imaš tak odnos, lahko pokličeš sredi noči in boš dobil odgovor. Smeh«.

Glede na to, da so kmetje izpostavili samo dva načina, preko katerih posredujejo svoje želje in potrebe, se nam odpira novo vprašanje in izziv za nadaljnje raziskovanje, in sicer, ali so se kmetje sploh kdaj srečali s primernimi metodami identifikacije izobraževalnih potreb?

Tabela 9: Podkategorija: Metode identifikacije/izražanja izobraževalnih potreb

PODKATEGORIJA: METODE IDENTIFIKACIJE/IZRAŽANJA IZOBRAŽEVALNIH POTREB po izjavah treh skupin intervjuvancev		
Kmetijski svetovalci	Kmetje	Prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo
Spraševanje (4) Terensko opazovanje (3) Skupno raziskovanje (3) Evalvacija izobraževanja (2) Po občutku (1) Odgovarjanje na pogosta vprašanja (1) Problem: težko prilagajanje nenadno nastalim potrebam (4)	Pogovor na terenu (6) Predlogi na predavanjih (4)	Predlogi na predavanjih (2)

Tabela 10 prikazuje pojme, ki smo jih uvrstili v podkategorijo *Pripravljenost spoznavanja metod identifikacije izobraževalnih potreb*. Pojme smo pripisali izjavam, ki so se pojavile med odgovori na naslednje vprašanje: Ali ste se pripravljene naučiti in natančneje spoznati metode identifikacije izobraževalnih potreb? To vprašanje smo zastavili le kmetijskim svetovalcem.

V okviru te podkategorije odgovarjamo na naslednje raziskovalno vprašanje: Ali bi bili pripravljeni spoznati, se naučiti primernih metod za identifikacijo izobraževalnih potreb in jih tudi izvajati?

Pri tem so si bili vsi vprašani kmetijski svetovalci enotni in so izkazali pripravljenost in zanimanje, da bi se bolje seznanili tudi z andragoškim vidiki identifikacije izobraževalnih

potreb, pri čemer so omenili časovne omejitve in finančne okvire, ki bi jim lahko predstavljali ovire pri dodatnem izobraževanju. To potrjuje tudi izjava (KS3):

»Zagotovo. Z največjim veseljem bi jih tudi izvajali, če nam bo čas in finance dopuščali. Predvsem na naši nadrejeni. Mislim, da smo kar pripravljeni na izboljšave.«

Tabela 10: Podkategorija: Pripravljenost spoznavanja metod identifikacije izobraževalnih potreb

PODKATEGORIJA: PRIPRAVLJENOST SPOZNAVANJA METOD IDENTIFIKACIJE IZOBRAŽEVALNIH POTREB po izjavah kmetijskih svetovalcev
Kmetijski svetovalci
Pripravljenost za učenje metod identifikacije izobraževalnih potreb (4)

4.2 KATEGORIJA: METODE IDENTIFIKACIJE IZOBRAŽEVALNIH POTREB

Znotraj te kategorije smo oblikovali 4 podkategorije, ki odgovarjajo na raziskovalna vprašanja drugega sklopa.

Podkategorija: sodelovalno določanje izobraževalnih potreb

Tabela 11 prikazuje pojme, ki smo jih uvrstili v podkategorijo *Sodelovalno oz. kolaborativno določanje izobraževalnih potreb*. Pojme smo pripisali izjavam, ki so se pojavile med odgovori na vprašnji: Ali je možno sodelovanje med akterji pri določanju izobraževalnih potreb? Ali imajo učenci oz. udeleženci izobraževanja možnost soodločanja?

V okviru te podkategorije odgovarjamo na naslednji raziskovalni vprašnji: Kaj akterjem pomeni možnost sooblikovanja izobraževalnega procesa prek skupinske identifikacije izobraževalnih potreb? Ali je učinkovit način za določanje izobraževalnih potreb slovenskih kmetov sodelovalno oz. kolaborativno določanje izobraževalnih potreb?

Med sodelovalne (oz. kolaborativne) metode identifikacije izobraževalnih potreb sodijo predvsem fokusne skupine in nominalne skupine ter Pogovorna kavarna (Brown in Lambert 2013; Morgan 1997; Queeney 1995; Watkins idr. 2012,)), ki jih sicer nobeden od vprašanih ni omenil, kljub temu pa dva kmetijska svetovalca vidita sodelovalno določanje izobraževalnih potreb kot nujno; eden samo ob določenih pogojih, kot je npr. pojav hudih boleznih ali škodljivcev (KS4):

»V večini primerov kmetje dobro vedo katera znanja potrebujejo za uspešno opravljanje svojega dela. To pa ne velja vedno. V bistvu kmetje vedo kaj je narobe in pridejo z vprašanjem k nam. To je za nas znak, da moramo o tem več govoriti. Sploh, če je takih kmetov več. Kmetje pa ne morejo sodelovati pri odločanju o izobraževanju o nepričakovanih spremembah ali podnebja, ali varstva rastlin ali česa drugega. Kot je bilo to ob pojavu zlate trsne rumenice. Takrat smo morali hitro ukrepat, ker je to karantenska bolezen. Če bi vsak prišel s trsom k nam, bi to vse raznosil.«

Drug svetovalec pa meni, da izobraževalne potrebe slovenskih kmetov najbolj prepozna kmetijska svetovalna služba, zato naj ta tudi odloča, katere vsebine in metode so najbolj primerne za izobraževanje slovenskih kmetov in katere najbolj zapolnijo vrzeli v znanju, kar vidimo iz izjave (KS1):

»Nekako je le tako, da mi vemo kaj naj kmetje poslušajo. Vidimo na terenu kje so problemi in mi imamo vpogled v inovacije. Nekako se mi zdi, da je le prav, da mi določamo teme, oni pa potem izberejo ali pridejo na eno ali drugo ali sploh ne.«

Kmetje pa pravijo, da je od predavatelja odvisno, koliko imajo možnosti za soodločanje pri izbiri vsebine in metod za izobraževanje. Dodajo tudi, da imajo več možnosti za soodločanje in sooblikovanje glede izobraževanj, ki jih organizirajo v okviru društev oz. drugih nevladnih organizacij. Dva kmeta pa sta celo povedala, da sami možnosti soodločanja nimajo. Ti rezultati nakazujejo na to, da je soodločanje pri organiziranju in izvedbi izobraževalnih programov možno in da ga nekateri izvajalci s pridom uporabljajo oziroma ga vidijo kot nujno. Gre pa pri tem še vedno za določeno obliko alternativnega pristopa v izobraževanju, zato tak način dela še ni tako razširjen.

Tabela 11: Podkategorija: Sodelovalno določanje izobraževalnih potreb

PODKATEGORIJA: SODELOVALNO DOLOČANJE IZOBRAŽEVALNIH POTREB		
po izjavah treh skupin intervjuvancev		
Kmetijski svetovalci	Kmetje	Prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo
Sodelovalno določanje nujno (2)	Odvisno od učitelja (4) Pri društvih soodločajo (2)	Ja, sicer bi morali imeti (2)
Sodelovalno določanje pogojno (1)	Ni možnosti soodločanja (2)	
Potrebe kmetov pozna in naj določa JKSS (1)		
Kmetje ne izkoristijo		

možnosti soodločanja pri organizaciji (1)		
---	--	--

Podkategorija: homogene skupine

Tabela 12 prikazuje pojme, ki smo jih uvrstili v podkategorijo *Homogene skupine*. Pojme smo pripisali izjavam, ki so se pojavile med odgovori na vprašanji: (a) Ali je razdelitev v homogene skupine dobra rešitev za heterogeno skupino kmetov? (b) Po kakšnem ključu oblikovati skupine?

V okviru te podkategorije odgovarjamo na naslednji raziskovalni vprašanji: Ali je učinkovit način za določanje izobraževalnih potreb slovenskih kmetov razdelitev heterogenih skupin v več manjših in bolj homogenih skupin? Po kakšnem ključu naj bodo kmetje razdeljeni v skupine?

Kmetijski svetovalci vidijo homogene skupine kot prednost predvsem glede organizacije in izpeljave izobraževanj, saj jim ta način omogoča, da se osredotočijo na le nekaj dejstev naenkrat, medtem ko se morajo v primeru močno heterogene skupine prilagajati različnim profilom udeležencev. Nekateri svetovalci vidijo več možnosti v vnaprejšnji razdelitvi ciljne skupine na več manjših in s tem bolj homogenih skupin (KS3):

»Zelo potrebno je kmete nekako med seboj razlikovati. Namreč njihovo predznanje, število obiskov predavanj, način pridelave ... Po vsem tem se razlikujejo in to so stvari, ki zahtevajo za vsakega svoje izobraževanje. Vendar si ne moremo privoščiti nekih individualnih oblik izobraževanja. Zato moramo najti prave kriterije za grupiranje. Tako bomo lahko pripravili nekaj različnih a skoraj za vsakega posebej zanimivih predavanj.«.

Spet drugi pa menijo, da se kmetje že z izbiro predavanja sami uvrstijo v posamezne homogene skupine. So si pa svetovalci enotni glede določitve kriterijev za razdelitev v skupine. Ti kriteriji so: način pridelave (konvencionalna ali ekološka pridelava); tip kmetije, ki je odvisen od tega, katere kulture pridelujejo na kmetiji; predznanje in izkušnje, ki so za vse

kmetijske svetovalce pomemben kriterij; prav tako velikost kmetije. Kmetijski svetovalci so kot kriterij navedli tudi vedoželjnost, starost in stopnjo izobrazbe.

Kmetje so si enotni tudi glede razdelitve udeležencev v bolj homogene skupine po ključih predznanja, pridelovalne kulture in načina pridelave, kar nakazuje ta izjava (K1):

»Ja seveda. Ne moremo govoriti o sonaravni pridelavi ali ekološkem varstvu rastlin skupaj z nekom, ki prideluje na konvencionalni način. Pa tudi ne morem jaz poslušat ista predavanja, ki se že več let ukvarjam z biološko dinamičnim kmetijstvom začetniška predavanja o biodinamiki. No, saj nisem rekel, da se to pogosto dogaja. Se zgodi tu pa tam. Bi pa bilo ful super, če bi recimo pripravili izobraževanja: begginer, intermediate, expert na pogosto obravnavane teme. Ali pa bi še bolj razčlenili izobraževanja. Ali pa mogoče tudi bolj splošna pripravili za vse, ampak potem bi morala biti res zelo splošna.«

Tabela 12: Podkategorija: Homogene skupine

PODKATEGORIJA: HOMOGENE SKUPINE			
po izjavah treh skupin intervjuvancev			
	Kmetijski svetovalci	Kmetje	Prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo
a	Nujno premišljena porazdelitev (2) Zaželena porazdelitev (1) Porazdelijo se sami (1)	Ja (6)	Ja (2)
b	Način pridelave (4) Tip kmetije (4) Predznanje in izkušnje (4) Velikost kmetije (4) Ambicioznost/vedoželjnost (2)	Predznanje (6) Kulture (6) Način pridelave (4)	Predznanje (2) Kulture (2) Način pridelave (2) Velikost kmetije (2) Starost kmeta (2)

	Starost (2)		
	Stopnja izobrazbe (1)		

Podkategorija: univerzalna metoda

Tabela 13 prikazuje pojme, ki smo jih uvrstili v podkategorijo *Univerzalna metoda*. Pojme smo pripisali izjavam, ki so se pojavile med odgovori na vprašanje: Ali je lahko metoda za določanje izobraževalnih potreb za vse kmete enotna in katera?

V okviru te podkategorije odgovarjamo na naslednje raziskovalno vprašanje: Ali lahko določimo splošen, univerzalen način oz. metodo za identifikacijo izobraževalnih potreb slovenskih kmetov?

Tu so si mnenja znotraj in med skupinami vprašanih zelo različna. Določen svetovalec meni, da je opazovanje na terenu dovolj dobra univerzalna metoda za določanje izobraževalnih potreb, medtem ko ostali menijo, da univerzalna metoda ni dobra rešitev, že zaradi različnih načinov izražanja (KS3):

»Najbolj idealno bi bilo individualno učenje in svetovanje, vendar to v takem obsegu svetovalcev in financ, ni mogoče. Drugi ekstrem: da so vsi deležni enake obravnave. To pa sploh ni produktivno. Tako isto niti približno ni dobro, če bi na isti način zbirali želje in potrebe kmetov. Eni so bolj zgovorni in bolj zaupajo na terenu, drugi raje po telefonu. Nekateri pa kar med predavanji stopijo v pogovor in kar med predavanji ali po njih predebatiramo manjko znanja. Vsak se izraža na svoj način in zaupa določenim ljudem.«

Kmetje so enotnega mnenja, da univerzalna metoda pri identifikaciji izobraževalnih potreb ni smiselna rešitev (K4):

»Ne vem, če bom znal povedat in točno opisat vse te metode. Niti se nisem nikoli tako poglobljal v pedagogiko. Je pa moja žena učiteljica in ob kosilih se kdaj pa kdaj pogovarjamo o različnih temah naših profesij. Tako kot so si otroci različni, smo tudi kmetje. Eni so bolj zgovorni in raje povejo, nekateri bolj sramežljivi in raje zapišejo. Jaz mislim, da bi bil dobrodošel kak nabiralnik za anonimne želje. Za manj sramežljive pa

bi bil več kot odličen pogovor ... Ja, to v manjši skupini z različnimi pogledi bi lahko prišli do res zanimivih epilogov in najverjetneje bi bila organizirana zelo dobra izobraževanja. Mislim, da bi bilo tudi več kritičnih pogledov.»

Prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo, pa menijo, da je univerzalna metoda lahko rešitev, ki bi poenostavila identifikacijo izobraževalnih potreb (D2):

»Verjamem, da se kmetje med seboj razlikujejo glede na njihove želje in potrebe, ampak na kak način jih povejo, mislim, da je vseeno. Če mene vprašate, bi rekel, da je popolnoma dovolj en način za ugotavljanje želj pri kmetih.»

Tabela 13: Podkategorija: Univerzalna metoda

PODKATEGORIJA: UNIVERZALNA METODA		
po izjavah treh skupin intervjuvancev		
Kmetijski svetovalci	Kmetje	Prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo
Opazovanje na terenu (1) Univerzalna metoda ni možna (3)	Ne (6)	Ja (2)

Podkategorija: vključevanje celotne ciljne skupine

Tabela 14 prikazuje pojme, ki smo jih uvrstili v podkategorijo *Vključevanje celotne ciljne skupine*. Pojme smo pripisali izjavam, ki so se pojavile med odgovori na vprašanje: Kako vključiti v izobraževanje vse kmete, tudi tiste, ki izobraževanj ne obiskujejo?

V okviru te podkategorije odgovarjamo na naslednje raziskovalno vprašanje: Kako bi za vključitev v izobraževanje spodbudili tudi kmete, ki takih izobraževanj ne obiskujejo in ki niso v stiku z javno kmetijsko svetovalno službo?

Kmetijski svetovalci, kmetje in prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo, so podali ideje in mnenja o tem, kako bi k vključitvi v izobraževanje privabili čim več kmetov. Vsi so si bili enotni glede atraktivnosti izobraževanj; menijo namreč, da bi bila ob atraktivnejših izobraževanjih udeležba večja. Kmetijski svetovalci in kmetje pa menijo, da bi bilo udeležba na izobraževanjih višja, če bi kmete, ki ne obiskujejo nobenega izobraževanja, povabili osebno ljudje, ki jim zaupajo. Kmetje pa predlagajo, da bi s pomočjo subvencij motivirali k večji udeležbi (K1):

»Subvencije se zdaj podeljuje kot miloščina za kmete. Namesto, da bi jih uporabljali kot sredstvo za nagrajevanje. Neke oblike nagrajevanja se že dogajajo, ko se spodbuja sonaravno pridelavo oz okolju prijazno kmetovanje. V zadnjem programskem obdobju so naredili celo tako, da je udeležba na nekaterih predavanjih obvezna za pridobitev subvencije. To je že zametek tega kar želim povedati. Čeprav, roko na srce, ta predavanja niso ravno vzorčni primer dobrih predavanj. Najslabše je slaba predavanja dat za obvezna. S tem si naredijo medvedjo uslugo. Za to, da bi privabili vse kmete, tudi take, ki leta niso bili na predavanjih, morajo biti predavanja ekstra dobra, zanimiva, poučna, interaktivna, atraktivna. Potem so zaradi mene lahko tudi obvezna. Itak so lahko samo prvič, ker bo na takem super predavanju učilnica polna. Hehe. Zaželeno je, da jih na taka predavanja povabi predavatelj osebno. Predstaviti se jim mora kot zaupanja vreden strokovnjak, ki jim bo pomagal prebroditi zaplete. Ali pa kak zaupanja vreden prijatelj.«

Pri tem pa opozarjamo na še en problem, ki je prav tako povezan z izobraževanjem in določanjem izobraževalnih potreb na področju kmetijstva, in sicer problem nepopolnega seznama vseh kmetov (KS1):

»Dosti je takih, ki imajo svoje vrtove in res lahko pridelajo vse kar potrebujejo zase, nekateri za sorodnike. Potem pa so še nekateri, ki kej tudi prodajo. Neprijavljeni, ne prejemajo subvencije, pridelujejo in tudi prodajo. To se vse dogaja, ja. Ampak ker niso registriran oz nikjer zavedeni, mi ne moremo do njih. To je tista siva pega. Nimamo popolnega seznama in vpogleda v to kdo je vrtničkar, kdo ni. Kdo sploh kaj prideluje. Če vprašate mene, je to prva stvar, ki bi jo bilo treba uredit, da bi lahko prišli do vseh ... Prijavljajo pa se ne, ker se bojijo davkov in drugih obveznosti.«

Tabela 14: Podkategorija: Vključevanje celotne ciljne skupine

PODKATEGORIJA: VKLJUČEVANJE CELOTNE CILJNE SKUPINE		
po izjavah treh skupin intervjuvancev		
Kmetijski svetovalci	Kmetje	Prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo
Z zanimivimi temami predavanj (4)	Bolj atraktivna predavanja (6)	Bolj atraktivna predavanja (2)
S povabili na terenu (4)	Spodbude s subvencijami (4)	
Primerna evidenca in vabila (2)	Stik in vabilo na terenu (4)	
Problem: nepopoln seznam vseh kmetov (2)	Posebno povabilo znancev (4)	

4.3 KATEGORIJA: MNENJE O DRUGIH AKTERJIH

Tabela 15 prikazuje pojme, ki smo jih uvrstili v kategorijo *Mnenje o drugih akterjih*. Pojme smo pripisali izjavam, ki so se pojavile med odgovori na vprašanje: Kaj menite o posameznikih oz. organizacijah, ki pripravljajo izobraževanja za kmete?

V okviru te podkategorije odgovarjamo na naslednje raziskovalno vprašanje: Kakšno je mnenje akterjev o posameznikih ali organizacijah, ki pripravljajo izobraževanja za kmete?

Tudi v okviru te kategorije ne odgovarjamo na vnaprej postavljeno raziskovalno vprašanje, vendar smo tekom raziskovanja pridobili mnenja glede teme, ki pa je prav tako pomembna pri določanju izobraževalnih potreb na področju kmetijstva v Sloveniji. Večina vprašanih namreč meni, da se je potrebno zgledovati po bolj uspešnih drugih, zato smo povprašali, kdo so po njihovem mnenju dobri predavatelji na področju kmetijstva in katere so njihove prednosti. Kmetijski svetovalci so priznali, da so uspešni izobraževalci bolj fleksibilni⁷, da sodelujejo z društvi in trgovci in da izvajajo identifikacijo izobraževalnih potreb, ki izhaja iz težav oz. potreb uporabnikov (KS3):

»Z veliko takimi tudi mi sodelujemo. Recimo z društvi velikokrat pripravimo predavanja. Tudi raziskovalni projekti so delani v sodelovanju z društvi in združenji ali drugimi nevladnimi organizacijami. So tudi ... tudi privat svetovalci oz. boji prodajalci, ki se pretvarjajo da svetujejo preko blogov ali družbenih omrežjih zato, da povečajo svojo prodajo. Oni pa dejansko ugotavljajo kakšne so bolečine in potrebe kmetov. Saj je to ena izmed prvih stopničk pri poslovnem načrtovanju. Podobno je tudi pri izobraževanju. Al pa vsaj tako bi moralo bit«

Kmetje pa kot uspešne predavatelje prepoznavajo tiste, ki so aktualni, poučni in zanimivi – vendar so ti običajno tudi zelo dragi; nekaterih si celo ne morejo privoščiti (K1):

»Iskreno. Veliko več se izobražujem sam in v sodelovanju s prijatelji ali tujimi učitelji kot z našo javno službo. Mislim, da so nekateri milo rečeno nenaklonjeni mojim bolj alternativnim pristopom in biološko dinamičnemu kmetovanju. Nekateri se mi

---

⁷ O težavah s hitrejšim prilagajanjem smo pisali v podkategoriji: metode identifikacije/izražanja izobraževalnih potreb

posmehujejo češ da stvari, ki jih počnem niso znanstveno dokazane. Sicer me to niti malo ne moti ali so dokazane ali ne. Ko vidim da rastline dobro uspevajo, mogoče celo bolje kot v konvencionalni pridelavi in ko ob tem nimam veliko več inputa ne v časovnem in ne v finančnem smislu. No pa ne le to, da so nekatere posamezne, tudi zasebne organizacije in posamezniki bolj naklonjeni alternativnim pristopom, so bolj aktualni, poučni in dejansko zanimivi. So pa tudi dragi. Za dobro stvar je danes treba plačati. To sam povem tudi svojim strankam. Za kakovostno hrano je potrebno odšteti več. Sicer pa sem tudi pripravljen za kakovostno stvar plačati več. Bi si pa želel doživeti dan, ko se bodo javne službe začele zgledovati po tistih, ki so prosto prepuščene trgu, ki jih sili, da morajo biti ne le dobri, ampak odlični.»

Prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo, pa opažajo, da drugi akterji tudi njih vključujejo v svoje programe, četudi niso povezani s kmetovanjem (D2):

»Privatniki so zagotovo bolj strokovni, sicer ne bi preživel. Kar se tiče vabljenja kmetov na svoja predavanja in delavnice so privatniki bolj zavzeti in tudi bolj uspešni. Nekateri po družbenih omrežjih oglašujejo svoje storitve svetovanja tudi za nas vrtičkarje. Velikokrat so povezani tudi s prodajalci in se grejo cobranding marketing. Se oglašujejo tako svetovalci kot tudi prodajalci in so skupaj močnejši. Mogoče bi bilo dobro, da bi se javne službe zgledovale po njih.»

Tabela 15: 3. Kategorija: Mnenje o drugih akterjih

KATEGORIJA: MNENJE O DRUGIH AKTERJIH		
po izjavah treh skupin intervjuvancev		
Kmetijski svetovalci	Kmetje	Prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo
Bolj fleksibilni (4) Sodelovanje z društvi (4) Sodelovanje s trgovci (3) Izvajajo identifikacijo	Bolj aktualni (5) Bolj poučni (5) Bolj zanimivi (5) Problem: kakovostna	Strokovni (2) Vključujejo širšo javnost (2)

potreb (1) Izhajajo iz dejanskih bolečin uporabnikov (1)	izobraževanja so draga (2)	
--	----------------------------	--

4.4 KATEGORIJA: VPLIVI IDENTIFIKACIJE POTREB

Tabela 16 prikazuje pojme, ki smo jih uvrstili v kategorijo *Vplivi identifikacije potreb*. Pojme smo pripisali izjavam, ki so se pojavile med odgovori na vprašanji: (a) Na kaj vpliva ustrezna identifikacija izobraževalnih potreb? (b) Ali mislite, da bi se obisk izobraževanja povečal, če bi izvajali ustrezno identifikacijo izobraževalnih potreb?

V okviru te kategorije in kategorije, ki sledi v naslednjem poglavju, odgovarjamo na raziskovalni vprašanji: Ali bi učinkovita identifikacija izobraževalnih potreb pripomogla k večjemu obisku izobraževanja za kmete? Kako načrtovati in izpeljati identifikacijo izobraževalnih potreb?

Večina vprašanih meni, da sta glavna vpliva ustrezne identifikacije izobraževalnih potreb večja udeležba na izobraževanju in boljši ekonomski položaj. Mnenje o tezi, da bi se obisk izobraževanja povečal, če bi se izvajala učinkovita identifikacija izobraževalnih potreb, nakazuje naslednja izjava kmetijskega svetovalca (KS2):

»Zagotovo bi se obisk povečal. Morali bi si vzeti čas in natančno in poglobljeno določiti potrebe kmetov. In v to vključiti tiste, ki jih pri nas nikoli ne vidimo. Nekaterih ni, ker se sami učijo. Tisti me ne skrbijo toliko kot tisti, ki jim neznanje in nestrokovnost dela težave. V nekaterih primerih celo gospodarsko škodo. In te je težavno pridobiti. Razmišljala sem celo, da bi s pomočjo tistih, kateri prihajajo k nam, določiti teme, ki bi naj bile primerne za ostale. In jih potem osebno povabili.«

Iz te izjave je razvidno, da kmetijski svetoalec meni, da pozna izobraževalne potrebe kmetov.

Kmetje menijo, da bi z učinkovito identifikacijo lahko zelo dobro in natančno določili izobraževalne potrebe kmetov, s čimer bi posledično postali izobraževalni programi za kmeta bolj zanimivi, bolj uporabni, bolj atraktivni, zato bi se jih dejansko raje udeleževali, na kar nakazujeta ta in naslednja izjava (K1):

»Ne vem za maistream, ampak če izhajam iz sebe. Jaz ne hodim rad na predavanja, ker se vedno ponavljajo. To je izguba časa. Če iz tega sklepam, da bi bila izobraževanja bolj uporabna in poučna, bi seveda. Z veseljem bi se kaj novega naučil.«

Če iz tega sklepam, potem bi vsaj jaz hodil na predavanj in bi se obisk povečal za vsaj enega. Hehehe.«

V izjavi kmet pove, da zna informacije poiskati sam, vendar mèni, da bi se kmetje organiziranih izobraževanj udeleževali v večjem številu, če bi tam zase našli odgovore (K3):

»Jaz se res veliko naučim sam in predvsem iz tuje literature. Tu za mano je ogromno knjig. Saj sva se že pogovarjala o njih. Te so moja zakladnica znanja. Jaz točno vem katera znanja mi primanjkujejo in točno vem kam jih it iskat. Zato imam toliko knjig. Če bi učitelji vedeli katera znanja primanjkujejo bi jih šli kmetje tja iskat, tako kot jaz v knjige.«

Ta izjava nakazuje na to, da kmetje vedo, katera znanja potrebujejo, zato jih tudi sami poiščejo. Vendar organizatorji in izvajalci izobraževalnih programov teh vsebin ne vključujejo, zato se izobraževanj ne udeležujejo.

Iz odgovorov kmetijskih svetovalcev na vprašanje, kako naj bo identifikacija izobraževalnih potreb organizirana in izpeljana, gre sklepati, da je v pripravo in izvedbo dobrih izobraževanj pomembno vključiti vsebine, preko katerih kmetje pridobijo informacije, znanje in kompetence za svoje delo in metode, ki kmeta opolnomočijo in ga opremijo z zavedanjem, da se je nekaj naučil (KS3):

»Tako da ostaja še vprašanje kako pripraviti dobra predavanja? Tako da so kmetom všeč, tako da jih nekaj naučijo. Tako da oni dobijo občutek, da so se nekaj naučili. In hkrati, da res dobijo tisto vedenje, znanje, kompetence ... ki rabijo za dobro pridelavo in prodajo.«

To nakazuje tudi izjava (KS2):

»ni dovolj to, da mi iščemo samo zanimive vsebine in ne vem kaj. Učenci rabijo tudi malo motivacije, akcije med predavanji. Jaz lahko govorim nekaj kar bi krvavo rabli, a če mi zehajo zraven, ni nič. Moraš imet kako slikico, kak posnetek, malo heca. Da sprostiš vzdušje, potem pa se ti lahko greš vsebino.«

Poleg tega pa tako kmetijski svetovalci kakor tudi kmetje in prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo, predstavijo boljše ekonomsko stanje kot vpliv učinkovite identifikacije izobraževalnih potreb. Menijo, da bi se na račun primernih izobraževanj in

povečane udeležbe izboljšal tudi socio-ekonomski položaj kmetov, kar kaže izjava kmeta (K3):

»Zagotovo. To je za ohranitev slovenskega kmetijstva nujno. Sicer vidim, da se ... mogoče zaradi tako imenovane gospodarske krize, da se mladi odločajo nadaljevati na kmetiji ali pa celo obnoviti kmetije. Neko upanje za ohranitev kmetijstva v Sloveniji je. Je pa tak ... Ni to kar tako. Kmetijstvo je res široka znanost, ki obsega veliko kultur, načinov pridelave, dopolnilnih dejavnosti ... skratka. Zahteva celega človeka in veliko znanja, ki ga je treba skozi obnavljat. Veliko je tudi presenečenj iz narave in iz države. Tako da je treba tudi to obvladat. Za to pa je znanje res, res nujno. Tako, da se strinjam. Če se kmetje na predavanjih dejansko kaj naučijo in to potem prenesejo tudi v prakso, potem je veliko možnosti, da bojo uspeli tudi v ekonomskem smislu.«

Tabela 16: 4. Kategorija: Vplivi identifikacije potreb

KATEGORIJA: VPLIVI IDENTIFIKACIJE POTREB		
po izjavah treh skupin intervjuvancev		
Kmetijki svetovalci	Kmetje	Prebivalci ruralnega okolja, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo
Večja udeležba izobraževanj (3)	Večja udeležba izobraževanj (6)	Večja udeležba izobraževanj (2)
Nespremenjena udeležba izobraževanj (1)	Boljši ekonomski položaj (4)	Boljši ekonomski položaj (2)
Boljši ekonomski položaj (4)		

Odgovorili smo na zastavljena raziskovalna vprašanja in ugotovili, da načrtovalci, organizatorji izobraževalnih programov na področju kmetijstva, ne izvajajo poglobljene identifikacije izobraževalnih potreb ciljne skupine, ampak površno in po občutku. Ker se zavedajo, da dobro določene izobraževalne potrebe vodijo do učinkovitih izobraževalnih programov, so pripravljeni spoznati in uvajati primerno identifikacijo izobraževalnih potreb. Ugotovimo lahko, da se pojavljajo izobraževalne potrebe na dveh ravneh. Prva raven so izobraževalne potrebe kmetov, ki jih ne ugotavljajo; druga raven pa so izobraževalne potrebe strokovnih delavcev (načrtovalcev in organizatorjev ter izvajalcev izobraževalnih programov v vseh izvedbenih oblikah) na področju kmetijstva, ki naj bi se izobraževalne potrebe naučili ugotavljati in analizirati.

Z ustrezno določenimi izobraževalnimi potrebami lahko razvijemo tudi primerne izobraževalne programe, ki bi se jih kmetovalci udeleževali. Podobno je zapisal tudi Queeney (1995), ki pravi, da dobro določene izobraževalne potrebe pripomorejo k razvoju in izpeljavi učinkovitih izobraževalnih programov. Barbazette (2005) to še dodatno podkrepi z besedami, da natančno izveden proces identifikacije pripelje do natančnega zemljevida izobraževalnega programa. Poleg tega, da smo ugotovili, da se ne izvaja poglobljena analiza izobraževalnih potreb, čeprav bi po mnenju vprašanih to bilo potrebno, nas je ta raziskava pripeljala tudi do podobnih ugotovitev, kot jih navajajo Klerkx in Jansen (2010), Dean (2002) ter Caffarella in Radciff-Daffron (2013), in sicer da izobraževalne potrebe niso statične, ampak da se zelo hitro spreminjajo zaradi okoljskih, družbenih in političnih sprememb ter zaradi hitrega razvoja znanja in inovacij (na področju kmetijstva v našem primeru raziskovanja). Potrebovali bi torej stalno spremljanje potreb po izobraževanju.

Naše ugotovitve kažejo na to, da se izobraževalni programi (ponudba izobraževanja) ne spreminjajo tako hitro kot se izobraževalne potrebe, zato nas tudi ni presenetilo, da so vse tri skupine vprašanih menile, da je najbolj pogost vir iskanja znanja internet (gl. Tabela o virih izobraževanja). Zaradi (najpogosteje) birokratskih ovir imajo organizatorji in izvajalci izobraževalnih programov težave s prilagajanjem vsebin ter s prilagajanjem ciljev izobraževanja, gradiv, evalvacije ipd.

Ugotovili smo, da metoda, kjer udeleženci aktivno sodelujejo pri identifikaciji izobraževalnih potreb, in razdelitev heterogenih ciljnih skupin v več manjših in bolj homogenih skupin omogočata lažjo identifikacijo izobraževalnih potreb kmetov. Skupina kmetov je zelo raznolika in potrebuje različna (specifična) znanja, s katerimi odgovarjajo na aktualne probleme. Te ugotovitve lahko povežemo z ugotovitvami o motivaciji odraslih za udeležbo v izobraževanju – odrasli so najbolj motivirani za tisto izobraževanje, ki jim pomaga pri reševanju problemov v življenju. To, da želijo biti udeleženci izobraževanja aktivni pri določanju izobraževalnih potreb, je skladno tudi z ugotovitvami, ki jih navajajo Queeney (1994) ter Ban in Hawkings (1996). Po njihovem mnenju morajo udeleženci, organizatorji in izvajalci izobraževalnih programov pri identifikaciji izobraževalnih potreb aktivno sodelovati, saj se s tem poveča interes za vstop v izobraževanje, odpravijo se nekatere izobraževalne ovire in poveča se motivacija udeležencev med izobraževanjem. Podobno kot pišejo Slezzer idr. (2014), tudi naši rezultati kažejo na to, da se udeleženi izobraževanj ne zadovoljijo le s podajanjem informacij (za katere drugi menijo, da so potrebne), ampak so z izobraževanji zadovoljni šele, ko dobijo občutek, da so se nečesa naučili oz. da s pridobljenim znanjem na svojem področju učinkovito delujejo.

Poleg tega lahko iščemo vzporednice z ugotovitvami, do katerih sta prišla Dean (2002) in Slezzer idr. (2014), ki pravita, da homogene skupine udeležencev olajšajo organizatorjem in izvajalcem načrtovanje izobraževalnih programov. Fokusna in nominalna skupina sta iz tega vidika najprimernejši metodi za identifikacijo izobraževalnih potreb, saj združujeta tako udeležence kakor tudi organizatorje in izvajalce izobraževalnih programov (lahko tudi druge akterje). To je trditev, ki bi jo bilo potrebno v nadaljnjem raziskovanju še dodatno raziskati.

Ugotovili smo še, da igra evalvacija zelo pomembno vlogo pri identifikaciji izobraževalnih potreb in predstavlja pomembno vzporednico z identifikacijo izobraževalnih potreb, kar kažejo tudi podatki, ki jih navajajo Sork (2000), Caffarella in Radcliff-Daffron (2013).

Na podlagi podatkov smo naleteli še na zanimiv paradoks – kmetje se namreč začnejo zavedati, da se pri njih pojavi izobraževalna potreba šele, ko ugotovijo, da neko znanje oz. informacija obstaja in bi si o njej želeli izvedeti več. V primeru, da snovalci znanja pridejo do novega odkritja, za katerega kmetje ne vedo, se interes in izobraževalna potreba pri kmetih

sama ne bosta pojavila, zato bi nadaljnje raziskovanje lahko odkrilo, ali bi bila objava novih odkritij ustrezna poteza za vzbujanje interesa za izobraževanje.

Sklenemo lahko z odgovorom na glavno raziskovalno vprašanje. Ugotovili smo, da bi po mnenjih intervjuvancev učinkovita identifikacija izobraževalnih potreb pripomogla k večjemu obisku izobraževanj za kmete.

5 ZAKLJUČEK

Med raziskovanjem smo se srečali z različnimi izzivi tako pri teoretičnem kakor tudi pri empiričnem delu. Od začetka smo imeli na voljo relativno malo teoretičnih virov, saj ta tema ni bila pogosto raziskovana; v Sloveniji se je raziskovanje izobraževanja na področju kmetijstva končalo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja in ponovno začelo šele po letu 2010, zato smo imeli na voljo le nekaj starejših in le malo novejših virov. Poleg tega velja poudariti, da smo raziskovali relativno občutljivo področje, saj so sogovorniki imeli občutek, da vrednotimo njihovo delo in da lahko zaradi tega naletijo na neodobravanje s strani kolegov ali nadrejenih. Da bi pridobili karseda točne odgovore, smo vsem sogovornikom zagotovili njihovo anonimnost; zaradi narave raziskave pa smo se srečali tudi z zelo različnimi sogovorniki. To je zahtevalo veliko mero prilagodljivosti in prevoženih kilometrov (sogovorniki so iz različnih krajev), ampak verjamemo, da nas je prav to pripeljalo do raznolikih in poglobljenih odgovorov.

Po končanem raziskovanju smo povzeli nekaj ugotovitev, ki so se pojavile med samim raziskovanjem. Ugotovili smo, da kmetje izbirajo zelo različne načine za pridobivanje znanja in informacij in posegajo po zelo različnih virih za pridobivanje informacij, pri čemer se najprej posvetujejo z ljudmi, katerim zaupajo (z družinskimi člani ali prijatelji) in šele nato se udeležijo izobraževanj. Najprej se udeležijo tistih, ki jih organizirajo njihova društva in združenja, šele nato obišejo tudi javno kmetijsko svetovalno službo. Ker smo imeli različne sogovornike, smo dobili različne podatke o tem, katere so njihove izobraževalne potrebe. V celem pa lahko povzamemo, da so kmetje pri tem navajali bolj splošne vsebine, medtem ko so svetovalci navajali tako splošne kakor tudi zelo specifične in poglobljene. Zanimivo je dejstvo, da nihče ni omenil izobraževalnih metod; oboji so si bili enotni, da bi morali poglobiti znanje na področjih, kot je podjetništvo, gnojenje, varstvo rastlin in sonaravno kmetijstvo. Organizatorji in izvajalci izobraževalnih programov se zavedajo velikega pomena, ki ga ima identifikacija izobraževalnih potreb, zato so se na tem področju pripravljene še dodatno izobraževati. V raziskavi se je pokazalo, da organizatorji izobraževanj trenutno ne izvajajo poglobljene identifikacije izobraževalnih potreb, saj teme izbirajo predvsem po občutku. Vsi sogovorniki so izrazili željo po tem, da bi se izobraževalne potrebe določale skupno in da bi imeli možnost soodločanja pri organizaciji izobraževanj tudi udeleženci; poleg

tega vidijo prednost v tem, da se pripravi bolj raznolika izobraževanja za različne skupine kmetov. Na koncu lahko na podlagi pridobljenih mnenj zaključimo, da bi identifikacija izobraževalnih potreb botrovala k bolj zanimivim, atraktivnim in aktualnim izobraževanjem, ki bi se jih udeležilo večje število kmetov.

Glede na ugotovitve te raziskavi predlagamo:

- da je organizatorjem in izvajalcem izobraževanj za kmete potrebno ponuditi andragoška izobraževanja, kjer bodo pridobili poglobljeno znanje o identifikaciji izobraževalnih potreb in evalvaciji izobraževanj;
- da z različnimi aktivnostmi organizatorji in izvajalci pridobijo zaupanje kmetov – recimo z dostopnostjo na terenu, s ponudbo kmetom zanimivih in poučnih izobraževanj, z večjim pojavljanjem v medijih s koristnimi nasveti in hitrim prenosom znanja iz raziskovalne sfere h kmetom ipd;
- da se kmetom pri organizaciji in izvedbi izobraževalnih programov ponudi več možnosti za soodločanje tako o vsebinah kakor tudi o izobraževalnih ciljih in izobraževalnih metodah ter časovnem načrtu;
- da se za kmete pripravi več raznolikih izobraževanj in da se spodbudi oblikovanje manjših in bolj homogenih skupin kmetov, ki bi bile sestavljene iz udeležencev s podobnimi željami, interesi in potrebami, kar bi vodilo v bolj intenzivno mreženje in k neformalnemu pretoku znanja.

V tej raziskavi so se odprla še nova vprašanja, ki odpirajo možnosti za nadaljnje raziskovanje teme izobraževanja na področju kmetijstva, ki se nanašajo na:

- nepopoln seznam vseh, ki se ukvarjajo s kmetijstvom in pridelavo hrane, kar onemogoča povezovanje in skupno ponudbo izobraževalnih dogodkov;
- pridobivanje točnih informacij, kar je v množici informacij zahtevno in predstavlja veliko past pri samostojnem učenju (uporaba internetnih virov), zato se pojavlja vprašanje, kako omogočiti ustrezno svetovanje pri podpori samostojnega učenja;
- občutek oz. spoznanje, da znanje vedno nastaja, da se inovacije dogajajo vsakodnevno in da je učenje na področju kmetijstva pravzaprav nujno, zato bi potrebovali organizirana omrežja, ki bi spodbujala hiter pretok znanja med

raziskovalci in uporabniki, npr. nove povezave med univerzami, raziskovalnimi inštituti in kmetovalci;

- izzive, s katerimi se zaradi narave dela soočajo organizatorji in izvajalci izobraževalnih programov – prilagajanje izobraževalnih programov hitrim spremembam na področju kmetijske znanosti in prakse, prilagajanje predznanju potencialnih udeležencev programov ipd.;
- transfer znanja v prakso, kar bi morebiti vplivalo tudi na boljši ekonomski položaj kmetov (za izobraževalce je vedno večji izziv, kako spodbuditi uporabo znanja v praksi).

Zgoraj omenjene teme vodijo v interdisciplinarno povezovanje strokovnjakov s področij kmetijstva, informatike in andragogike.

6 LITERATURA IN VIRI

- Ban A., W. in Hawkins H., S. (1996). *Agricultural Extension*. 2nd edition. London: Backwell science.
- Barbazette, J. (2005). *Training Needs Assessment: Methods, Tools, and Techniques*. San Francisco: Pfeiffer.
- Barrett, F. J. in Fry, R. E. (2005). *Appreciative Inquiry. A Positive Approach to Building Cooperative Capacity*. Taos Institute Publications.
- Brown A., V. in Lambert A., J. (2013). *Collective Learning for Transformational Change*. New York: Routledge.
- Caffarella S., R. in Ratcliff D., S. (2013). *Planning Programs for Adult Learners: A practical Guide*. 3rd edition. San Francisco: Jossey-Bass.
- Cohen, L., Manion, L. in Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*. 6th edition. London, New York: Routledge.
- Cooperrider, D. L., Whitney, D. in Stavros, J. M. (2008). *Appreciative Inquiry Handbook. For leaders of Change*. 2nd edition. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
- Cross, K. P. (1981). *Adults as Learners: Increasing Participation and Facilitating Learning*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Černič Istenič, M., Udovč, A., Knežević Hočevar, D. in Kapun, S. (2012). *Zaključno poročilo ciljnega raziskovalnega projekta. Izzivi in potrebe v prenosu znanja v kmetijsko prakso v Sloveniji*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo.
- Dean J., G. (2002). *Designing Instruction for Adult Learners*. 2nd edition. Malabar: Krieger Publishing.
- Donovan, P. in Townsend, J. (2015). *Learning Needs Analysis Pocketbook*. Alresford: Management Pocketbooks Ltd.

- EU SCAR. (2012). *Agricultural knowledge and innovation systems in transition – a reflection paper*. Brussels: EUR-OP.
- Hasemi S., M., Hosseini S., M. in Damalas A., C. (2009). Farmers' competence and training needs on pest management practices: Participation in extension workshop. *Crop protection*, 28, str. 934–939.
- Jarvis, P. (2010). *Adult education and lifelong learning: theory and practice*. 4th edition. London, New York: Rutledge Falmer.
- Kaufman A., R., Rojay M., A. in Mayer, H. (1993). *Needs Assessment: A User's Guide*. Engelwood Cliffs: Educational Technology.
- Kaufman, R. in Guerra-Lopez, I. (2013). *Needs Assessment for Organization a Success*. Baltimore: Victor Graphics.
- Kirkpatrick, D. in Kirkpatrick, J. (2006). *Evaluating Training Programs: The Four Levels*. San Francisco: Bennett Koehler Publishers.
- Klemenčič, S. in Hlebec, V. (2007). *Fokusne skupine kot metoda presojanja in razvijanja kakovosti izobraževanja*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Klerkx, L. in Jansen, J. (2010). Building knowledge systems for sustainable agriculture: supporting private advisors to adequately address sustainable farm management in regular service contacts. *International Journal of Agricultural Sustainability*, 8, str. 148–163.
- Klerkx, L., Schut, M., Leeuwis, C. in Kilelu, C. (2012). Advances in Knowledge Brokering in the Agricultural Sector: Towards Innovation System Facilitation. *IDS Bulletin*, 43, str. 53–60.
- Klodič M. (2012). *Oblikovanje modela izobraževanja in združevanja oljkarjev Slovenske Istre*. Magistrsko delo. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo.
- Knaflič L., Ileršič A. (2006). Pismenost – stanje in potrebe na slovenskem podeželju. *Andragoška spoznanja*, 12, št. 3, str. 50–58.

- Knowles S., M. (1980). *The Modern Practice of Adult Education: from Pedagogy to Andragogy*. New York: Cambridge.
- Knox B., A. (1990). *Helping Adults Learn: A Guide to Planning, Implementing, and Conducting Programs*. San Francisco, Oxford: Jossey-Bass.
- Kump, S. (2000). Evalvacija izobraževanja odraslih: nekateri novi pristopi k evalvaciji izobraževalnih projektov odraslih. *Andragoška spoznanja*, 6, št. 3, str. 86–93.
- Ličen, N. (2009). *Uvod v izobraževanje odraslih, Izobraževanje odraslih med moderno in postmoderno*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelka za pedagogiko in andragogiko.
- Ličen, N. (2016). *Načrtovanje izobraževalnih programov za odrasle: praktikum: od analize potreb do evalvacije rezultatov*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
- Loberger, A. (2007). Alfabetška in funkcionana (ne)pismenost. *Andragoška spoznanja*, 13, št. 1, str. 82–89.
- Machado, C. in Melo, P. (2013). *Effective Human Resources Management in Small and Medium Enterprises*. Hershey: IGI Global Perspectives.
- McCaslin, N. L. in Tibeziinda P., J. (1997). Assessing target group needs. V: Swanson B., E. (1997). *Improving agricultural extension: a reference manual*. Rome: FAO.
- Mesec, B. (1997a). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Mesec, B. (1997b). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Morgan L., D. (1997). *Focus Groups as Qualitative Research: Planning and Research Design for Focus Groups*. Dostopno na:
http://www.uk.sagepub.com/gray3e/study/chapter18/Book%20chapters/Planning_and_designing_focus_groups.pdf (pridobljeno 1. 5. 2015).

- Morrison R., G., Ross M., S., Kemp E., J. (2001). *Designing Effective Instruction*. New York, Chichester, Weinheim, Brisbane, Toronto, Singapore: John Wiley & Sons.
- Možina, T. (2010). *Kakovost kot (z)možnost*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Možina, T. in Klemenčič, S. (2012). *Mozaik kakovosti: Priporočila za vzpostavitev in razvoj notranjega sistema kakovosti v izobraževalni organizaciji*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Možina, T., Klemenčič, S., Vilič Klenovšek, T., Zorić Frantar, M., Jurič Rajh, A. in Orešnik Cunja, J. (2013). *Kazalniki kakovosti izobraževanja odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Radovan, M. (2001). *Motivacija odraslih za izobraževanje: vrednotni, kognitivni in socialno-kulturni vidiki motivacije brezposelnih za izobraževanje*. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
- Rajar, K. in Možina, T. (2012). Partnerstvo pri ugotavljanju izobraževalnih potreb in novi izobraževalni programi za brezposelne. *Andragoška spoznanja*, 18, št. 4, str. 10–28.
- Rupert J., Vilič Klenovšek, T. in Jelenc-Krašovec, S. (2011). *Svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Pastuović, N., Andrilović, V., Matijević, M., Špan, M. in Pongrac, S. (1985). *Andragogija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Queeney S., D. (1995). *Assessing Needs in Continuing Education*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Sagadin, J. (1993). *Poglavja iz metodologije pedagoškega raziskovanja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Sleezer M., C., Russ-Eft, D. in Gupta, K. (2014). *A Practical Guide to Needs Assessment*. 3rd edition. San Francisco: Pfeiffer.
- Sork, J. T. (2000). Planning Educational Programs. V: L. A. Wilson in R. E. Hayes (ur.). *Handbook of Adult and Continuing Education*. New York: Jossey-Bass, str. 171–190.

Tennant, M. in Pogoson, P. (1995). *Learning and change in the adult years: a developmental perspective*. San Francisco: Jossey-Bass.

Vogrinc, J. (2008). *Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Watkins, R., Meiers W., M. in Visser Y., V. (2012). *A Guide to Assessing Needs. Essential Tools for Collecting Information, Making Decisions, and Achieving Development Results*. Washington: The World Bank.

Whitney, D. in Trosten-Bloom, A. (2010). *The Power of Appreciative Inquiry. A Practical Guide to Positive Change*. 2nd edition. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.

Wlodkovski R., J. (2008). *Enhancing adult motivation to learn*. San Francisco: Jossey-Bass.

Priloga 1: Vprašalnik

ZA NAČRTOVALCE

- I. Stanje identifikacije izobraževalnih potreb
  1. Ali poznate izobraževalne potrebe vaše ciljne skupine?
  2. Ali ugotavljate kakšne izobraževalne potrebe ima vaša ciljna skupina?
  3. Na kakšne načine? (kakšne vsebine, metode)
  4. Poznate glavne načine oz metode za identifikacijo izobraževalnih potreb?
  5. Kaj vse ima vpliv na to, da bo ciljna skupina (kmetje) dobila odgovore na njihova vprašanja, dvome in dileme? (kako naj bo organizirano izobraževanje, identifikacija)?
  6. Če bi identifikacijo bolje poznali, bi jo izvajali? Bi se bili pripravljene naučiti?
  7. Kaj za vas pomeni identifikacija izobraževalnih potreb?
  8. Kakšne so izobraževalne potrebe slovenskih kmetov (naštej. lahko se omejimo na določeno kulturo/način pridelave)?

- II. Učinkoviti načini in metode za določanje izobraževalnih potreb
  9. Ali si želite sooblikovati s kmeti izobraževalni proces?
  10. Ali bi si želeli deliti vaše izobraževalne potrebe v skupini in skupaj določiti vsebine/metode izobraževanj?
  11. Ali menite, da je sodelovalno oz .kolaborativno določanje izobraževalnih potreb, dober način za določanje izobraževalnih potreb?
  12. Ali menite, da bi se s kmeti bolje in lažje povezali, če bi skupaj iskali njihove potrebe?
  13. Ali je učinkovit način za določanje izobraževalnih potreb slovenskih kmetov, razdelitev heterogene skupine v več manjših in bolj homogenih skupin?
  14. Po kakšnem ključu naj bodo kmetje razdeljeni v skupine?
  15. Ali lahko določimo splošen, univerzalen način oz. metodo za identifikacijo izobraževalnih potreb slovenskih kmetov?
  16. Kako bi za vključitev v izobraževanje spodbudili tudi kmete, ki takih izobraževanj ne obiskujejo in niso v stiku z javno kmetijsko svetovalno službo?

- III. Mnenje o drugih akterjih
  17. Kaj menite o posameznikih oz organizacijah ki pripravljajo izobraževanja za kmete?

- IV. Konec
  18. Ali mislite da bi se obisk izobraževanj povečal, če bi izvajali identifikacijo izobraževalnih potreb?
  19. Kako bi večja udeležba izobraževanj vplivala na socio-ekonomski položaj kmeta?

ZA KMETE

I. Stanje identifikacije izobraževalnih potreb

1. Se udeležujete izobraževanj organiziranih za kmete? Katerih? Kako ste jih izbrali?
2. Ali na izobraževanjih pridobite znanja ki jih potrebujete pri svojem delu?
3. Kaj bi se še želeli naučiti? Katera znanja potrebujete pri svojem delu?
4. *Kako naj izgledajo izobraževanja, da bi jih obiskali, se kaj novega naučili?*
5. *Na kakšne načine si želite izraziti vaše želje/potrebe?*

II. Učinkoviti načini in metode za določanje izobraževalnih potreb

6. Ali sodelujete pri oblikovanju izobraževanj?
7. Ali vas učitelji vprašajo kaj bi želeli poslušati naslednjič?
8. Ali si želite sooblikovati svoj izobraževalni proces?
9. Ali bi si želeli deliti vaše izobraževalne potrebe v skupini in skupaj določiti vsebine/metode izobraževanj?
10. Ali menite, da je sodelovalno oz. kolaborativno določanje izobraževalnih potreb, dober način za določanje izobraževalnih potreb?
11. Ali menite, da bi se s kmeti bolje in lažje povezali, če bi skupaj iskali njihove potrebe?
12. Ali je učinkovit način za določanje izobraževalnih potreb slovenskih kmetov, razdelitev heterogene skupine v več manjših in bolj homogenih skupin?
13. Po kakšnem ključu naj bodo kmetje razdeljeni v skupine?
14. Ali lahko določimo splošen, univerzalen način oz. metodo za identifikacijo izobraževalnih potreb slovenskih kmetov?

III. Mnenje o drugih akterjih

15. Kako gledate na javno svetovalno službo/prostovoljne svetovalce/zasebnike/trgovce svetovalce?
16. Kje se največ naučite? Kdo vas največ nauči?
17. Kdo je prvi, ki ga vprašate, ko česa ne znate? Zakaj?

IV. Konec

18. Ali mislite da bi se obisk izobraževanj povečal, če bi izvajali identifikacijo izobraževalnih potreb?
19. Kako bi večja udeležba izobraževanj vplivala na socio-ekonomski položaj kmeta?

ZA NEKMETE

I. Stanje identifikacije izobraževalnih potreb

1. Kako dojemate kmete? Ali menite da se veliko izobražujejo in imajo dovolj znanja za svoje delo?
2. Katero znanje jim primanjkuje in kaj mislite, da bi se morali naučiti? Kje bi ta znanja lahko pridobili?
3. Ali lahko vi vplivate na izobraževanje pri kmetih?

II. Učinkoviti načini in metode za določanje izobraževalnih potreb

4. Ali sodelujete pri oblikovanju izobraževanj za kmete?
5. Ali si želite sooblikovati izobraževalni proces?
6. Ali menite, da je sodelovalno oz. kolaborativno določanje izobraževalnih potreb, dober način za določanje izobraževalnih potreb?
7. Ali menite, da bi se s kmeti bolje in lažje povezali, če bi skupaj iskali njihove potrebe?
8. Ali je učinkovit način za določanje izobraževalnih potreb slovenskih kmetov, razdelitev heterogene skupine v več manjših in bolj homogenih skupin?
9. Po kakšnem ključu naj bodo kmetje razdeljeni v skupine?
10. Ali lahko določimo splošen, univerzalen način oz. metodo za identifikacijo izobraževalnih potreb slovenskih kmetov?

III. Mnenje o drugih akterjih

11. Kdo po vašem mnenju uči kmete? Kje se lahko izobražujejo?
12. Kako gledate na te akterje? Kje se naučijo največ? Koga najraje vprašajo za mnenje? Zakaj?

IV. Konec

13. Ali mislite da bi se obisk izobraževanj povečal, če bi izvajali identifikacijo izobraževalnih potreb?
14. Kako bi večja udeležba izobraževanj vplivala na socio-ekonomski položaj kmeta?

Priloga 2: Primer kodirne tabele

Legenda:

1. Kategorija: stanje identifikacije izobraževalnih potreb
  - 1.1. izbira izobraževanj
  - 1.2. poznavanje izobraževalnih potreb
  - 1.3. izobraževalne potrebe slovenskih kmetov
  - 1.4. pomen identifikacije izobraževalnih potreb
  - 1.5. metode identifikacije/izražanja izobraževalnih potreb
  - 1.6. pripravljenost spoznavanja metod identifikacije izobraževalnih potreb

2. Kategorija: metode identifikacije izobraževalnih potreb
  - 2.1. sodelovalno določanje izobraževalnih potreb
  - 2.2. homogene skupine
  - 2.3. univerzalna metoda
  - 2.4. vključevanje celotne ciljne skupine

3. Kategorija: mnenje o drugih akterjih

4. Kategorija: vplivi identifikacije potreb

Vprašanje/Odgovor	Kategorija	Podkategorija	Pojmi
<p>Kje se po vašem mnenju kmetje največ izobražujejo? Različno, ampak še vedno mislim, da smo <u>mi vseeno najbolj obiskani</u> 1. Drugače se učijo tudi <u>med sabo</u> 2, dosti se jih <u>samoorganizira</u> 3 in imajo izobraževanja v svojih <u>zdrženjih</u> 4, <u>društvi</u> 5. Doma po <u>internetu</u> 6. Glavnina pa pri nas, ja.</p>	1	1.1	JKSS 1 Združenja in društva 2,3,4,5 Internet 6
<p>Ali poznate izobraževalne potrebe vaše ciljne skupine? Ja. Terenci smo veliko na terenu in vemo kaj se dogaja <u>zunaj</u> 7. Tako, da potem imamo vpogled v to kar je zunaj. In tudi notri, hehe. <u>Mirno lahko rečem, da zelo dobro poznamo kaj kmetje rabijo</u> 8. Sej se jasno vidi kje ga "kiksnejo" al pa kaj največ sprašujejo, kaj je najmanj jasno, kje so njihovi strahovi ... /odsek/</p>		1.2	Organizatorji zelo dobro 7,8

<p>Ali imate v mislih vse kmete ali samo tiste, ki vas obiskujejo?</p> <p>Zdaj je tako, da je treba ločit med kmeti, ki jim je kmetijstvo pridobitna dejavnost in med "vrtičkarji". Teh "vrtičkarjev" je veliko in je težko vedeti za njih. Mnogi tudi nimajo nič prijavljeno in jih ni v nobenih evidencah. Dosti je takih, ki imajo svoje vrtove in res lahko pridelajo vse kar potrebujejo zase, nekateri za sorodnike. Potem pa so še nekateri, ki kej tudi prodajo. Neprijavljeni, ne prejemajo subvencije, pridelujejo in tudi prodajo. To se vse dogaja, ja. Ampak ker <u>niso neregistriran oz nikjer zavedeni 9</u>, mi ne moremo do njih. To je tista siva pega. <u>Nimamo popolnega seznama in vpogleda 10</u> v to kdo je vrtičkar, kdo ni. Kdo sploh kaj prideluje. Če vprašate mene, je to prva stvar, ki bi jo bilo treba uredit, da bi lahko prišli do vseh. Da nam postane jasno s čim sploh delamo. Mi se potem lahko vrtimo skozi v enem krogu ljudi, ki jih poznamo in smo v kontaktu z njimi. Za njih vemo, da jih dobro "spedenamo". Tudi sami to tako povejo. Pa ko kaj jim ni jasno, seveda vprašajo in tako je soport za njih v redu.</p>	2	2.4	Nepopoln seznam vseh kmetov 9,10
<p>Kako dobro pa kmetje sami prepoznajo svoje izobraževalne potrebe?</p> <p>To je zelo težko. Kako boš vedel česa še ne veš? Filozofsko vprašanje je to. Najprej moraš nekaj vedet, da veš da to obstaja, ampak potem ne moreš reči, da tega ne veš. <u>Če pa ne veš, ne moreš vedeti, česa že ne veš 11.</u> /odsek/</p>	1	1.2 b	Samopoznavanje ni možno 11
<p>Na kakšne načine pa vi ugotavljate izobraževalne potrebe kmetov? Se poslužujete kakih posebnih metod?</p> <p>Ja. <u>Na terenu 12</u> se takoj vidi kaj vsi sprašujejo. To kar <u>sprašujejo, to mi odgovorimo 13</u>. Zdaj, da bi bila to kakšna posebna metoda to ni. To kar več ljudi <u>vpraša 14</u>, potem sklepamo, da jih zanima, zato potem tudi pripravimo potem predavanja. Ko imamo te projekte, ko delamo kake študije na terenu 14. Pa ko se <u>pojavi kak nov problem 16</u>, potem že preventivno predavamo o tem. O kakem škodljivcu. Dosti tudi govorimo o sonaravni pridelavi, včasih povabimo tudi koga na obisk ali pa mi obiščemo kako kmetijo. Da potem vidijo, ane. Se učijo drug od drugega in drug z drugim. Da jim ni treba <u>delat in ponavljat istih napak 17</u>. Te stvari so zadovoljni, ampak nimamo mi dovolj časa za to. Najraje vidimo, da pridejo drugi. Mi jim ponudimo prostor in potem lahko predavajo pri nas.</p>	1	1.5	Terensko opazovanje 12 Odgovarjanje na pogosta vprašanja 13 Sprashevanje 14 Skupno raziskovanje 15 Reševanje problemov 16 Odpravljanje napak 17

<p>Imate kakšne posebne načine za ugotavljanje potreb? Ja. Kar vidimo <u>na terenu</u> 18. Veliko naredimo tudi <u>po občutku</u> 19, obseg pa prilagajamo zmožnostim, ki jih imamo. Največji problem je, da nimamo časa. Pa noben nas za dodatno delo ne plača. Kako stvar že naredimo potem za dobro voljo, ampak tega ne moreš delat v nedogled.</p>			Terensko opazovanje 18 Po občutku 19
<p>Andragogi navajajo še več metod za identifikacijo izobraževalnih potreb. Bi si jih želeli spoznati? <u>Ja, seveda</u> 20. Katere so?</p>	1	1.6	Pripravljenost za učenje metod identifikacije izobraževalnih potreb 20
<p>Kaj pa vam pomeni identifikacija izobraževalnih potreb? To je <u>zemljevid za učitelja</u> 21. Ko on ve kaj rabijo njegovi učenci, potem ni problem jim to povedat. Tudi če ne znaš, se pozanimaš. Važno, da veš kaj moraš povedat in da so potem <u>poslušatelji zadovoljni</u> 22. Potem se to pripraviš na to temo in poveš. Če česa ne veš, še vedno lahko rečeš, da se boš pozanimal. Pač moraš biti pošten. Če ne veš, ne špekuliraš, ampak priznaš da ne veš še. Da se boš pozanimal. Najhuje je povedat nekaj samo zato, da ne ostaneš brez besed. Potem tudi če je to narobe. Tako ne gre. Ali pa da govoriš <u>stalno eno in isto</u> 23 in pol vsi <u>zehajo</u> 24, <u>se dolgočasijo</u> 25 in <u>jih na koncu sploh ni</u> 26.</p>	1	1.4	Lažje organiziranje predavanj 21 Predavanja po meri kmetov 22 Manj ponavljanja 23 Bolj zanimiva predavanja 24, 25 Večji obisk predavanj 26

<p>Kakšne pa so pravzaprav izobraževalne potrebe slovenskih kmetov?</p> <p>Jaz vidim, da res rabijo suport v tem smislu, da pridejo čim boljše finančno skozi. Sej to potegne dosti enih stvari za sabo. Recimo: če vzameš sorto, mogoče novo, ki da več pridelka, si naredil biznis. Če paziš na škodljivce, si naredil biznis, če delaš dober gnojilni načrt, da ne mečeš gnojila stran tako, da gnojiš s tem kar je itak preveč, delaš biznis. Če imaš ogrevan rastlinjak, če ... tega je veliko, na koncu pa prideš res na posel. Zato se mi zdi pomembno, da jih učimo več o <u>podjetništvu 26</u>. <u>Tehnologije 28</u> tudi <u>oskrba tal 29</u> in <u>varstvo pred škodljivci 30</u>, ampak tehnologije bodo lažje osvojili. Ogromno je tudi napisanega. Poslu pa se premalo posvečajo, zato se mi zdi, da bi morali agrarni ekonomisti več predavati. Ne vem kako bi bilo to kmetom všeč. Imam tak občutek, da se te teme in dejavnosti tudi malo izogibajo. Morali pa bi jih motivirati tudi na to temo. To je zanimivo. Veš da nekaj rabijo, da bi jim koristilo, a nisem prepričana, da oni vejo, da to rabijo in so potem lahko nezadovoljni s predavanjem, samo zato, ker mislijo, da je to brez veze. V bistvu pa bi skoraj morali to osvojiti. To je recimo <u>podjetništvo 31</u>, pa tudi <u>prodaja 32</u> in <u>sonaravno kmetijstvo 33</u>. O tem bi morali več govoriti, če bi želeli imeti več sonaravne pridelave. Ampak na to temo smo spet tam. Kmetje, ki kmetujejo na sonaravne načine, se združujejo in povezujejo v društva. Znanje pridobivajo iz različnih virov, nas le redko potrebujejo. Mi pa radi sodelujemo z njimi, ker so ravno oni najbolj naklonjeni temu, da si mi sposojamo njihove površine in skupaj prihajamo do novega znanja. /odsek/</p>	1	1.3	<p>Tehnologije 28 Gnojenje 29 Varstvo rastlin 30 Podjetništvo in prodaja 27, 31,32 Sonaravno kmetijstvo 33</p>
<p>Kaj pa če bi jih sodelovalno oz kolaborativno določali?</p> <p>To je bolj težko. Nekako je le tako, da <u>mi vemo kaj naj kmetje poslušajo 34</u>. Vidimo na terenu <u>kje so problemi 35</u> in mi <u>imamo vpogled v inovacije 36</u>. Nekako se mi zdi, da je le prav, da <u>mi določamo teme 37</u>, oni pa potem izberejo ali pridejo na eno ali drugo. /odsek/</p>	2	2.1	<p>Potrebe kmetov pozna in naj določa JKSS 34, 35, 36, 37</p>
<p>Pa lahko udeleženci sami izbirajo oz imajo možnost predlagati kaj drugega?</p> <p>Imajo možnost, ampak <u>ne predlagajo 38</u>. Poslušajo in grejo. Možnost pa imajo, seveda.</p>			<p>Kmetje ne izkoristijo možnosti soodločanja pri organizaciji 38</p>

<p>Pa imajo kmetje različne potrebe in želje? Ja. Seveda, saj so eni specializirani v vrtnarstvu, drugi v poljedelstvu, eni so veliki in intenzivno pridelujejo, drugi manj. Skoraj vsak rabi kaj drugega. /odsek/</p>	2	2.2	<p>Porazdelijo se sami 39, 40 Predznanje in izkušnje 41 Način pridelave 42, 45 Tip kmetije 43, 44, 46 Velikost kmetije 47</p>
<p>Se pravi se kmetje razlikujejo v potrebah Ja.</p>			
<p>Kako pa bi potem ugodili vsem? Vsem ugoditi v tem kar rabijo. Se pravi vsakemu svoje.</p>			
<p>Torej govorimo o individualnem izobraževanju? Ne, nikakor ne. To bi bilo skrajno nemogoče.</p>			
<p>Kaj pa potem? Pač pripraviti nekaj najbolj popularnih, povpraševanih tem in potem se <u>kmetje udeležijo tistih, ki jih zanimajo</u> 39. Tako se <u>sami pogrupirajo</u> 40.</p>			
<p>Po kakšnem ključu naj bodo kmetje razdeljeni v skupine? Kot sem rekla po <u>znanju</u> 41, <u>načinu dela</u> 42, <u>kulturah ki jih gojijo</u> 43. Če <u>imajo rastlinjake</u> 44, če <u>so ekološki</u> 45, če so <u>bolj zelenjadarji ali bolj zeliščarji</u> 46. Več dejavnikov je. <u>Velikost kmetije</u> 47 recimo tudi.</p>			
<p>Ali lahko določimo splošen, univerzalen način oz. metodo za identifikacijo izobraževalnih potreb slovenskih kmetov? Uh. hem... Po eni strani ja. Na podoben način kot delamo mi zdaj. Pač po terenu vemo kaj rabimo, <u>opazujemo</u> 48, <u>spremljamo</u> 49 in to je naša metoda.</p>	2	2.3	<p>Opazovanje na terenu 48, 49</p>

<p>Kaj pa za tiste, s katerimi niste v stiku? Ali menite, da bi oni tudi potrebovali znanje?</p> <p>Seveda. Sicer so dobrodošli, da pridejo, vprašajo, predlagajo. Seveda. Zdaj če jih ni. Mi se lahko trudimo in že <u>v naprej pripravimo to kar mi mislimo, da bi prišlo tudi njim prav in da bi jih interesiralo 50</u>. Na tak način smo že dobili nove poslušalce. Sej pravim <u>mi pripravimo tisto kar mi mislimo, da bi bilo dobro za kmete 51</u>. Do sedaj se pravzaprav niti niso pritoževali. Tako, da na ta način si predstavljamo nadaljevati. Če pa bodo imeli kmetje kake predloge, se jim bomo prilagodili in pripravili. Z veseljem. Jaz mislim, da največ ugotovimo, ko smo na terenu. Lahko pa, če koga nepoznanega vidimo, <u>ga povabimo 52</u>. Samo vprašanje, če bo kar prišel. Je za probat. Je pa ena težava. Mi moramo pripraviti seznam predavanj v naprej za eno leto. Enkrat ko oddamo, je konec. Težko pa je za eno leto v naprej prepoznati kaj vse je dobro predavati. To je res težko. Pa ne samo to. To je nevarno. Razumem, da morajo biti plani, ampak to je res nevarno. Ker je lahko ena pomembna zadeva, ki jo potem težko uvrstimo na seznam. Ali pa kiksamo al ponavljamo to kar je bilo v preteklih letih. Jaz mislim, da je to ena izmed glavnih težav, ki jo imamo. <u>Če bi bili lahko bolj fleksibilni in sproti prilagajali program glede na to kaj res koristi kmetom a</u>, bi bilo lažje. Tu je glavni problem.</p>	2	2.4	<p>Z zanimivimi temami predavanj 50, 51 S povabili na terenu 52</p> <p><i>Problem:</i> <i>težko prilagajanje nenadno nastalim potrebam a</i></p>
---	---	-----	--

<p>Kako pa gledate na druge izobraževalce kmetov: zasebne svetovalce, trgovce, društva in združenja?</p> <p>Ja zasebni svetovalci nimajo te težave s <u>flexibilnostjo</u> 53 in <u>sprotnim prilagajanjem</u> 54. Sicer ne poznam zasebnih svetovalcev, vem pa da je to možno izvajati. Včasih se mi zdi, da celo ni bilo možno. Danes vem, da je. Zagotovo pa če se financirajo sami, nimajo tako togih sistemov, kot so pri nas. Ne dolgo nazaj je en kmet rekel, da se naše vsebine že malo ponavljajo. Mi pa novega ne moremo vnesti na seznam. Nekateri si sicer naredijo plan in potem na predavanjih povejo vmes tudi kako nevmesno, ki mislijo, da je ok, če bi jo kmetje poznali. Tako da potem tako zadostijo planu in hkrati kmetom. Ampak tema je napovedana in objavljena. Če kmetu ni da bi prišel to poslušat, potem zamudi te vmesne 'bombončke'. Tako da je to dvorezni meč. Kar se tiče <u>društev: mi veliko sodelujemo z njimi</u> 55. Tako s študentskimi, kot tudi z lokalnimi in tematskimi. Z društvom za <u>biodinamično kmetijstvo kar sodelujemo</u> 56. Saj je veliko vrtnarjev tam in zeliščarjev tudi, ja. Si kar pomagamo. <u>Trgovci</u> 57 pa sej vemo kako je. Pa tudi z njimi delamo. Včasih govorijo nekaj samo da prodajo, včasih pa nas res kaj naučijo. Sicer pa je tudi kmet trgovec. On mora tudi nekako prodat. Ampak ja, trgovina je taka. Informacij dobiš veliko in potem moraš izbrat dobre, slabe pa ne.</p>	3	Bolj fleksibilni 53, 54 Sodelovanje z društvi 55, 56 Sodelovanje s trgovci 57
<p>Ali mislite da bi se obisk izobraževanj povečal, če bi izvajali identifikacijo izobraževalnih potreb?</p> <p>Jaz mislim, da bi <u>ostal približno tak kot je</u> 58. Ker že zdaj ugotavljamo na terenu kaj kmetje potrebujejo. Mi že o pogovoru s kmeti to vidimo in potem vemo kaj naj poslušajo. Tako da že izvajamo identifikacijo potreb.</p>	4	Identifikacija izobraževalnih potreb ne vpliva na udeležbo 58

IZJAVA O AVTORSTVU IN OBJAVI NA SPLETNIH STRANEH

Spodaj podpisana Martina Klodič izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom Ugotavljanje izobraževalnih potreb v kmetijstvu v Sloveniji moje avtorsko delo in da se strinjam z objavo v elektronski obliki na spletnih straneh Oddelka za pedagogiko in andragogiko.

Kraj in datum:

Ljubljana,

Podpis: